مجلهٔ زبانشناسی و گویش‌های خراسان ، سال چهاردهم ، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۱، شمارهٔ پیاپی ۲۹

DOI: 10.22067/JLKD.2023.78557.1126

تحلیل محتوا و مقایسه مجموعه کتاب‌های آموزش نوین زبان فارسی و مجموعه کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی با استفاده از بازبینه اعتبارسنجی‌شده

معصومه خدایی مقدم، دانشجوی دکترای زبانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

عطیه کامیابی گل، دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی و گروه زبانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)

شهلا شریفی، دانشیار گروه زبانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی ، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

صص: ۱۷۷-۱۲۵

چکیده

ارزیابی محتوایی کتاب‌های درسی با استفاده از بازبینه،از روش‌های مرسوم ارزیابی است که سهم به‌سزایی در حفظ کیفیت آن‌ها ایفا می‌کند. در این پژوهش با استفاده از بازبینه اعتبارسنجی‌شده که شامل چهار مقوله ویژگی‌های فیزیکی، طراحی و سازمان‌دهی کتاب؛ مهارت‌ها و زیرمهارت‌های زبانی؛ موضوع و محتوا و ملاحظات کلی و کاربردی است مجموعه کتب آموزش نوین زبان فارسی (آنزف) و مجموعه کتب آموزش فارسی به فارسی (آفبف) به روش کیفی تحلیل و مقایسه شدند. نتایج نشان داد بر اساس نظر مدرسین مجموعه آفبف و آنزف به لحاظ ویژگی‌های فیزیکی، طراحی و سازمان‌دهی در حد خوب و خیلی خوب ارزیابی شدند اما از نظر نویسندگان با توجه به کاستی‌هایی مانند عدم وجود کتاب کار و راهنمای معلم و غیره دو مجموعه در حد نسبتاً خوب ارزیابی شدند. در زمینه مهارت‌ها و زیرمهارت‌ها، هر دو مجموعه ایرادات اساسی داشتند اما به طور کلی مجموعه آنزف در حد نسبتاً خوب و مجموعه آفبف در حد ضعیف ارزیابی شد که با نتایج آمار توصیفی نیز مطابقت داشت. به لحاظ ویژگی موضوع و محتوا مجموعه آنزف در حد نسبتاً خوب و آفبف در حد ضعیف ارزیابی شد که هم‌راستا با نتایج

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۱۹

پست الکترونیکی: 1. ma.khodaeimoghaddam@mail.um.ac.ir 2. kamyabigol@um.ac.ir
3. sh-sharifi@um.ac.ir

آمارتوصیفی است. به لحاظ ملاحظات کلی مجموعه آنزف در حد نسبتاً خوب و همراستا با نتایج آمار توصیفی و مجموعه آفبف بر خلاف نتایج آمارتوصیفی نسبتاً خوب، در حد نسبتاً ضعیف ارزیابی شد. به‌طور کلی مجموعه آنزف در حد نسبتاً خوب و مجموعه آفبف در حد ضعیف ارزیابی شد.

کلیدواژه: بازبینه، تحلیل محتوایی، مجموعه آموزش نوین زبان فارسی، مجموعه آموزش فارسی به فارسی

۱.مقدمه

گسترش روابط تجاری و ارتباطات فرهنگی و سیاسی خارجیان با جامعه فارسی زبانان ایرانی در داخل و خارج از کشور از دهه‌های آغازین قرن بیستم، ادامه تحصیل و علاقه به آشنایی با فرهنگ و هنر ایرانی و نیاز به یادگیری زبان فارسی به عنوان زبان ارتباطی در این تعاملات سبب شد تا گروهی از مدرسان و مؤلفان به تدوین مواد درسی و به‌ویژه کتب آموزشی به منظور آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان بپردازند. نگاهی به فهرست تعداد زیاد کتاب‌های آموزشی آزفا که توسط مؤلفان ایرانی و خارجی از ابتدا تاکنون نگاشته شده‌اند مشخص می‌کند که این کتاب‌ها شامل طیف وسیعی از قالب‌ها و محتواهای گوناگون هستند. بسیاری از این کتاب‌ها –که به‌ویژه در ابتدای این جریان فارسی آموزی نوشته شده‌اند –صرفاً به آموزش محاورات فارسی و یا به‌عنوان کتاب فارسی در سفر بوده‌اند. برخی دیگر در سطح آموزش یک یا دو مهارت خواندن و صحبت کردن برای مخاطبان مبتدی یا متوسط هستند. برخی نیز صرفاً به آوانگاری لاتین تعداد محدودی از واژگان یا جملات کوتاه فارسی پرداخته‌اند. اما از حدود پنجاه سال پیش برخی زبان شناسان چون یدالله ثمره با نگاه جامع‌تر و روزآمدتری به تألیف کتاب‌های مدون آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان پرداختند و شاید بتوان گفت که از این مقطع به بعد، تنوع و تعداد آثار مرتبط با آزفا افزایش قابل توجهی می‌یابد و متون آموزشی زیادی در این راستا تألیف شده‌اند، طوری که ذوالفقاری (۱۳۸۴) تعداد کتاب‌های آزفای موجود در بازار را بالغ بر ۲۱۳ مورد و امانی ملکوتی (۱۳۸۹) این تعداد را ۳۰۲ مورد گزارش کرده‌اند اما «تدوین و انتشار این کتاب‌ها به‌صورت پراکنده و بی‌ارتباط با سایر کتاب‌های موجود صورت گرفته‌است، به طوری که می توان ادعا کرد هرکدام حاصل

تلاش‌های فرد یا موسسه‌ای خاص است» (جهانگردی،۱۳۹۵،ص.۱۸). همچنین در بسیاری از این کتاب‌ها برخی معیارهای مهم آموزش زبان رعایت نشده‌اند به‌عنوان نمونه کتاب‌های آزفای ثمره (۱۳۷۲) و فارسی در ۷۰ درس بشیری (۱۹۷۵) تنها بر مهارت دستور تأکید دارند و دیگر مهارت‌های زبانی نادیده گرفته شده‌اند (شاهدی،۱۳۸۰، صص.۹۷-۱۱۱). از سویی نیز با توجه به نقش حیاتی و اساسی که کتاب‌های درسی در آموزش زبان ایفا می‌کنند (کانینگزورث[1]، ۱۹۹۵) انتخاب کتاب مناسب با توجه به تنوع و تعداد زیاد کتاب‌های آموزشی آزفا مقوله‌ای است که نیازمند توجه است. مجموعه این عوامل سبب شده‌اند انتخاب کتاب مناسب و متناسب با نیاز زبان آموزان به مقوله‌ای جدی برای مدرسان و برنامه‌ریزان درسی در حوزه آموزش زبان فارسی به غیر بدل شود. این امر به‌ویژه در سالهای اخیر که روابط تجاری و سیاسی ایرانیان با طیف متنوع‌تری از کشورهای جهان به‌ویژه چین، روسیه و جوامع عرب زبان منطقه گسترش یافته، اهمیت بیشتری یافته است. همچنین با توجه به سرعت پیشرفت تکنولوژی و تغییرات سریع زندگی اجتماعی، محتوای کتاب‌هایآموزش زبان نیز باید مدام مورد بررسی و ارزیابی قرارگیرند تا با نیازهای روزمره و واقعی زندگی هماهنگ شوند یکی از شیوه‌های مرسوم برای ارزیابی کتاب‌های درسی، تحلیل محتوایی آن‌ها با استفاده از چک-لیست/بازبینه است (استافلبیم[2]، ۲۰۰۰). با انتخاب کتاب مناسب تدریس با استفاده از جدیدترین یافته‌های زبان‌شناسی و معیارهای تحلیل محتوا (چک لیست/بازبینه حاضر) می‌توان به بهبود و ارتقای مواد آموزشی زبان فارسی نیز کمک کرد. بنابرین ارزیابی کتاب‌های آزفا و پیدا کردن نقاط ضعف و قوت آن‌ها و تطابق آن‌ها با الگوها و معیارهای نوین ارزیابی کتاب و ارائه پیشنهادهایی جهت به روز کردن آن‌ها می‌تواند گام مهمی در جهت ارتقای کتاب‌های آزفا و نتیجتاً تسهیل گسترش زبان و فرهنگ فارسی باشد. به‌رغم وجود تعداد زیاد کتاب‌های آزفا، تعداد بسیار اندکی به تحلیل محتوایی این کتاب‌ها به‌ویژه کتاب‌های آموزش نوین زبان فارسی (آنزف) و مقایسه آن با کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی (آفبف) پرداخته‌اند. با توجه به این خلأ و اهمیت تحلیل کتاب‌های آزفا، در این پژوهش به بررسی و تحلیل دقیق این دو مجموعه پرداخته می‌شود.

1- cunningsworth
2- stufflebeam

مجموعه کتاب‌های آنزف تألیف احسان قبول برای اولین بار در سال ۱۳۸۸ و در انتشارات احسان قبول در مشهد به چاپ رسیده و شامل پنج جلد است که جلدهای اول و دوم کتاب به دوره آغازین، جلدهای سوم و چهارم کتاب به دوره میانی و جلد پنجم آن مختص دوره پیشرفته است. این مجموعه کتاب چندین سال استکه در مرکز آزفای دانشگاه فردوسی برای خارجیان تدریس می‌شود.

مجموعه هفت جلدی کتاب‌های آفبف که جلد مقدمه و جلد (کتاب) اول تألیف فردی، زهرایی، ناطق(۱۳۹۶)؛ جلد (کتاب) دوم و سوم و چهارم، تألیف زهرایی و فردی (۱۳۹۶) و جلد (کتاب) پنجم و ششم تألیف فردی، زهرایی و مؤمنی (۱۳۹۶) است، برای آموزش زبان فارسی به طلبه‌های خارجی که در مراکز آموزش زبان و معارف اسلامی وابسته به جامعهٔ-المصطفی العالمیهٔ تحصیل می‌کنند، نگاشته‌شده است.

این پژوهش به دنبال یافتن پاسخ به سؤالات زیر است:

۱.از نظر نویسندگان مقاله و مدرسان مجموعه آنزف و آفبف،این کتاب‌ها به لحاظ ویژگی-های فیزیکی، طراحی و سازمان‌دهی کتاب در چه سطحی از کیفیت ارزیابی می‌شوند؟

۲.از نظر نویسندگان مقاله و مدرسن مجموعه آنزف و آفبف،این کتاب‌ها به لحاظ توجه به مهارت‌ها و زیرمهارت‌های زبانی در چه سطحی از کیفیت ارزیابی می‌شوند؟ به کدام مهارت‌ها یا زیرمهارتها بیشتر توجه شده است؟

۳.از نظر نویسندگان مقاله و مدرسان مجموعه آنزف و آفبف،این کتاب‌ها به لحاظ موضوع و محتوا در چه سطحی از کیفیت ارزشیابی می‌شوند؟

۴.از نظر نویسندگان مقاله و مدرسان مجموعه آنزف و آفبف،این کتاب‌ها نظر ملاحظات کلی و کاربردی در چه سطحی از کیفیت ارزیابی می‌شوند؟

۲. پیشینه پژوهش

در این بخش به برخی پژوهش‌های انجام شده در حیطه تحلیل محتوایی کتب آزفا از دیدگاه‌ها و روش‌های مختلف اشاره می‌شود.

هادی‌زاده (۱۴۰۰) بر اساس رویکرد دستور آموزشی و با استفاده از بازبینه‌ای که برای بررسی انطباق و عدم انطباق محتوا با دستور آموزشی طراحی کرده بود به تحلیل و بررسی بخش دستور در دو مجموعه *آموزش نوین زبان فارسی* و *آموزش فارسی به* فارسی پرداخت.

نتایج نشان داد بر اساس رویکرد دستور آموزشی، عملکرد مجموعه *آموزش نوین زبان فارسی* بسیار ضعیف بوده و از نمره ۱۶۸ بازبینه، حدود ۲۱ امتیاز کسب کرده در حالی‌که امتیاز مجموعه *آموزش فارسی به فارسی* حدود ۶۰ بوده است که بیان‌گر عملکرد بهتر این مجموعه است. بر اساس یافته‌ها، در مجموعه *آموزش نوین زبان فارسی*، جملات و ساختارهای کاربردی و واقعی زبان فارسی منعکس نشده‌اند و به جای تأکید بر کاربرد کلمات بر نقش نحوی آن‌ها تأکید شده، همچنین روند ارائه مطالب (ساده به دشوار)در این مجموعه مشخص نیست. در مجموعه آموزش فارسی به فارسی گرچه روند ارائه نکات دستوری به صورت پلکانی و از ساده به دشوار است و آموزش نکات دستوری به‌صورت ضمنی و صریح صورت گرفته اما علاوه بر این‌که موقعیت‌ها و کارکردهای آموزش داده شده کاربردی نیستند از تمرین‌ها و فعالیت‌های ارتباطی نیز بهره نبرده است. او در پایان برای بهبود و ارتقای کیفی کتب آزفا پیشنهاداتی از این قبیل ارائه می‌کند: انتخاب نکته‌های زبانی و متن‌های مرتبط برر اساس پیکره زبانی؛ آموزش گونه گفتاری معیار در مراحل آغازین؛ آموزش کارکردهای زبانی پیش از آموزش صورت‌های زبانی؛ چرخه‌ای بودن نکات دستوری یعنی تکرار آن‌ها در طول کتاب جهت مرور؛ استفاده از نمونه‌هاو مثال‌های بیشتر برای هر نکته دستوری؛ ارائه پیشنهادها و راهنمایی‌های لازم برای خطاهای احتمالی زبان‌آموزان و نگارش دستور بر اساس نیازهای زبان‌آموز نه شم زبانی و سلیقه فردی نویسنده.

وکیلی فرد، جنتی راد، رضایی محلاتی و میرزایی حصاریان (۱۴۰۰) با استفاده از بازبینه مایکلی(۲۰۰۵) به بررسی و تحلیل کتب *مینا* بر اساس نظر مدرسان پرداختند. در این پژوهش نه موضوع اصلی فهرست بازبینه یعنی محتوا، واژه‌ها و دستور، تمرین‌ها و فعالیت‌ها، جذابیت متن و ساخت فیزیکی، ویژگی‌های کلی، اطلاعات پس‌زمینه، راهنمای روش‌شناختی، تمرین‌ها و مواد آموزشی تکمیلی و بافت در این مجموعه بررسی شد. نتایج نشان داد از نظر مدرسین هر نه موضوع اصلی از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند. همچنین از نقاط قوت این مجموعه به مواردی چون ساختار فیزیکی خوب، تکرار واژه‌های پر بسامد، متن‌های جذاب و دستیابی زبان‌آموزان به اهداف ارتباطی اشاره کردند و مواردی چون عدم توجه به رعایت توالی مطالب ساده به دشوار، عدم وجود تمرین‌های بهبود تفکر انتقادی، عدم استفاده از تصاویر و مناسبت–

های فرهنگی و عدم توجه به جنسیت زن در محتوای کتـاب را از جملـه نقـاط ضـعف کتـاب برشمردند.

رییسی مبارکه(۱۳۹۹) بر مبنای رویکرد دستور آموزشی و اصول پنج‌گانـه آن یعنـی محتـوا، روش، شیوه ارائه، مخاطب و تمرین به تحلیل محتـوایی مجموعـه کتـب *آمـوزش نـوین زبـان فارسی* پرداخته است. بر اساس نتایج پژوهش او، محتوای دستوری این مجموعه فاقد ویژگـی-های ارتباطی دستور است و آموزش قواعد دستوری پلکانی یا به‌عبارتی ساده به دشـوار نیسـت و به‌ویژه در جلدهای نخستین مجموعه، حجم مطالب دستوری زیاد و دشوار است. در تـدوین محتوای دستوری از هیچ روش اصولی زبان‌شناسی استفاده نشده و حتی با اصول دستورنویسی سنتی نیز فاصله دارد و شیوه ارائه آن هیچ‌یک از حالت‌های چرخه‌ای، خطی، فرایندی و ترکیبی نیست. برخلاف ادعای نویسنده مجموعه آنزف، مبنی بر مناسب بودن این مجموعه بـرای همـه فارسی‌آموزان، استفاده زیاد از واژگان عربی نشان می‌دهد بخش عمده‌ای از مخاطبین را عـرب-زبانان تشکیل می‌دهند. همچنین تصاویر کارتونی کتاب بـه‌ویـژه در سـطوح اولیـه، کودکـان را مخاطبین اولیه کتاب‌ها نشان می‌دهد.

رضویان و الهی پناه (۱۳۹۹) بر اساس اصول گرایس به بررسـی و تحلیـل کاربردشـناختی مجموعه *آموزش نوین زبان فارسی* پرداختند. بدین منظور از ۷۶ مکالمه جلدهای یـک تـا پـنج این مجموعه استفاده کردند تا میزان توجه به اصول گرایس و رعایت یـا عـدم رعایـت قواعـد (نقض و تخطی از قواعد، خـروج یـا انصـراف،تعدی و تعلیـق از قواعـد)در ایـن مجموعـه را بررسی کنند. بر اساس نتایج، بیشترین میـزان رعایـت ایـن اصـول بـه ترتیـب در کتـب سـطح مقدماتی، پیشرفته و میانی بود. به اعتقاد نویسندگان، رعایـت بیشـترین میـزان قواعـد (کیفیـت، ارتباط و شیوه) در کتب سطح مقدماتی از نقاط قوت این کتاب اسـت زیـرا زبـان‌آمـوزان ایـن سطح، شناخت کم و ناکافی از سطح کاربردشناختی زبـان فارسـی دارنـد و عـدم رعایـت ایـن قواعد درک زبانی آن‌ها را دچار مشکل می‌کند. بر خلاف انتظار در این سـطح از اصـل کمیـت تخطی شده و تمرین و تکرار بیش از حد استفاده شده که نویسـندگان ایـن مقالـه آن را نشـان قوت و حساسیت نویسنده کتاب برای درک مطلب می‌دانند. همچنین میزان رعایت این اصـول در سطح پیشرفته، مطلوب و قابل انتظار بود اما در سطح میانی نزولی و دور از انتظار بود. ایـن سیر نزولی عدم رعایت اصول کاربردشناختی و به طبـع آن عـدم انسـجام در آمـوزش مفـاهیم

کاربردشناختی، یادگیری فراگیران را دچار مشکل می‌کند. در پایان نویسندگان پیشنهاد می‌کنند، با رعایت اصول گرایس و کاربردشناسی زبان در کتب آموزشی زبان زمینه مناسب برای فهم فراگیران مهیا می‌شود.

وکیلی فرد و حبیبی(۱۳۹۸) بر اساس رویکرد تکلیف محور[1] که بر اساس آن تکالیف واحد اساسی تدریس و برنامه آموزشی محسوب می‌شوند، به تحلیل محتوایی دو جلد از کتاب‌های آموزش زبان فارسی انتشارات جامعه المصطفی پرداختند. در این پژوهش از پرسشنامه زیشنو(۲۰۱۱) استفاده شد و ۴۰ مدرس آزفا و ۴۰ زبان‌آموز به سؤالات پاسخ دادند. نتایج نشان داد که به مهارت گفتاری توجه بسیار کمی شده درحالی‌که به تکالیف زیرمهارت دستور بیش از حد نیاز توجه شده‌است و درنهایت اصول طراحی درسی بر مبنای رویکرد تکلیف محور در حد متوسط است و با حالت مطلوب فاصله دارد.

کاظمی نهاد(۱۳۹۶) با استفاده از الگوی نیشن و مک آلیستر(۲۰۱۰) که شامل ۲۰ اصل کلیدی برای آموزش زبان دوم است و با تمرکز بر اصل گزینش و تحلیل محتوا که دربرگیرنده دو اصل بسامد و پردازش پذیری است به تحلیل مجموعه آموزشی آزوفا(صفارمقدم، ۱۳۸۶) پرداخته‌است. برای تحلیل این مجموعه بر اساس اصل بسامد تعداد واژه‌های آن با ۱۰۰۰ واژه پربسامد از ۵ پیکره زبانی مقایسه شد و مشخص شد که تنها ۲۰ تا ۲۴ درصد از واژه‌های پربسامد در این کتاب‌ها استفاده‌شده‌است. برای ارزیابی میزان پردازش پذیری نیز از الگوی رده شناسی تکلیف نونان(۱۹۹۹) استفاده‌شد و نتایج نشان داد که در همه کتاب‌ها بسامد تکالیف آموزشی سطح۱ (ادراکی) که ساده‌ترین تکالیف هستند، بالاست و تقریبا از تکالیف سطح ۳(تعاملی) استفاده نشده است. در نتیجه غفلت از دو اصل بسامد و پردازش پذیری فراگیران صرفا توانش زبانی کسب می‌کنند اما قادر نیستند زبان را در موقعیت‌های واقعی به‌کاربرند.

امانی ملکوتی(۱۳۸۹) با استفاده از تلفیق الگوهای تاکر(۱۹۷۵)، خیبری(۱۳۷۸) و ذوالفقاری(۱۳۸۳) به ارزیابی متون درسی آموزش زبان فارسی پرداخته‌است. او در این پژوهش ۷جلد از کتاب‌های کانون زبان ایران(۳جلد کتاب واژه‌آموزی زبا فارسی در سطح مقدماتی، متوسط و پیشرفته، مجموعه دو جلدی کتاب خواندن سطح مقدماتی و متوسط و کتاب تندآموز زبان فارسی و کتاب مولوی سطح مقدماتی) را به روش تحلیل محتوا بررسی و نقد کرد.نتایج

---

[1] Tasked-based approach

نشان داد با اینکه معمولاً کتاب‌های آموزش زبان فارسی با رویکرد دستورمحور تدوین شده‌انـد در مجموعه کتاب‌های کانون زبان این قالب شکسته‌شده و کتاب‌ها بر اساس مهارت‌هـا تـدوین شده‌اند. از میان کتب بررسی شده کتاب تندآموز زبان فارسی به الگوی معیار پژوهش نزدیک‌تر بود.

شاهدی(۱۳۸۰) براساس الگوی خیبری(۱۳۷۸) که از الگوی تاکر(۱۹۷۵) اقتبـاس شـده بـه بررسی و تعبیه ساز وکار تحلیل متن برای متن‌هـای زبـان فارسـی بـرای خارجیـان بـه تحلیـل محتوایی مجموعه "فارسی در ۷۰ درس" تألیف بشیری (۱۹۷۵) که در ایـالات متحـده منتشـر شده، پرداخته و آن‌ها را با کتاب‌های آزفای ثمـره مقایسـه کـرده اسـت. نتـایج نشـان داد ایـن مجموعه نیز در قالب روش دستور-ترجمه نگاشته شده و به مهارت‌هـای زبـانی توجـه نشـده است؛ همچنین نحوه و میزان ارائه واژگان و آموزش تلفظ با سطح زبان آموز همخوانی ندارد و مطالب درسی بیش از حد نیاز در تمام طول کتاب تکرار شده‌اند و شکاف قابل ملاحظه‌ای بـین دو مجموعه مذکور و مدل ایده‌آل بازبینی ارزیابی در این پژوهش مشهود است.

خیبری (۱۳۷۸) بر اساس الگوی تاکر(۱۹۷۵) و با اعمال تغییراتی بـرای سـنجش مهارتهـای چهارگانه زبانی در این الگو، بازبینه جدیدی برای ارزیابی کتب آزفا ارائه داد و بعـد از ایـن‌کـه توسط ۵ تن از اساتید حوزه آموزش زبان ارزیابی صوری شد به‌صورت بازبینـه‌ای بـا ۹ مقولـه تلفظ، دستور، واژگان و متن، خواندن، شنیدن، صحبت کردن، نوشـتن، خصوصـیات عمـومی و عرضه‌داشت مطالب در ۳۱ زیرمقوله ارائه کرد و سپس بر اساس آن به تحلیل محتـوایی برخـی کتب آزفا پرداخت. نتایج کار وی ضمن ارائه الگویی برای ارزیابی مناسب کتب نشـان داد کـه این کتاب‌ها با معیارهای ایده‌آل بازبینه محقق ساخته فاصله زیادی دارد و تنها معیارهای مـرتبط با مقوله دستور این بازبینه رعایت شده‌اند که بیانگر تأکید این کتب بر بخش دستور زبان بـوده است که شیوه سنتی در آموزش زبان محسوب می‌شود. گرچه یکی از اهداف ذکر شده در ایـن کتاب‌ها توانایی برقراری ارتباط است اما به مهارت‌های زبانی ماننـد مهـارت گفتـاری و ایفـای نقش و مشارکت فعال زبان‌آموزان برای تقویت جنبه ارتباطی زبان کمترین توجه مبـذول شـده است.

همچنین هادی‌زاده (۱۳۹۶)، رییسی و فشارکی (۱۳۹۴)، سلطان احمدی (۱۳۹۴)، صـحرایی و شهباز (۱۳۹۱)، جعفرزاده (۱۳۸۱) و استادزاده (۱۳۷۸) و غیره بـه بررسـی و تحلیـل برخـی

کتب آزفا پرداختند.اما با وجود تحلیل کتب آزفا بر اساس الگوها و شیوه‌های مختلف، پژوهش‌های اندکی به تحلیل کتاب‌های آزفا با استفاده از بازبینه اعتبارسنجی‌شده پرداخته‌اند. افزون بر این همان‌گونه که اشاره شد به دلیل سرعت پیشرفت تکنولوژی و تغییرات زندگی اجتماعی، تغییرات زبانی نیز اجتناب ناپذیرند بنابراین کتاب‌های آموزش زبان نیز مدام باید مورد بازبینی قراگیرند تا با نیازهای زندگی روزمره فراگیران همسو شوند . در ادامه به چگونگی انجام پژوهش و نتایج حاصل از آن پرداخته می‌شود.

۳. روش‌شناسی

این پژوهش بعد از اعتبارسنجی یک بازبینه ترکیبی تحلیل محتوا(مقدار میانگین واریانس استخراج‌شده هر سازه بیش از ۰.۴، مقدار پایایی مرکب بین ۰.۵ و ۱ و مقدار آلفای کرونباخ بیش از ۰.۷) که گویه‌های آن برگرفته از بیش از ۴۰ بازبینه انگلیسی و فارسی است (کانینگزورث، ۱۹۹۵؛ اور، ۱۹۹۶؛ الیس، ۱۹۹۷؛ لیتل جان، ۱۹۹۸؛ بیرد، ۲۰۰۱؛ لیتز، ۲۰۰۵؛ مایکلی، ۲۰۰۵؛ روسو و الیوت، ۲۰۰۶؛ رزمجو، ۲۰۱۰؛ موکاندان، حاجی محمدی و نیمه چی سالم، ۲۰۱۱؛ عبدالوهاب، ۲۰۱۳؛ دمیر و ارتاش، ۲۰۱۴؛ خیبری، ۱۳۷۸) به بررسی و تحلیل مجموعه آنزف و آفبف و مقایسه آن‌ها پرداخته است. این بازبینه در قالب ۸۵ سؤال و در چهار مقوله کلی ویژگی‌های فیزیکی، طراحی و سازمان‌دهی کتاب؛ مهارت‌ها و زیرمهارت‌های زبانی؛ موضوع و محتوا و ملاحظات کلی و کاربردی اساس و مبنای پژوهش حاضر است. همزمان با تحلیل کیفی کتاب‌ها، بازبینه اعتبار سنجی‌شده در اختیار مدرسین آزفای مرکز آموزش زبان فارسی دانشگاه فردوسی مشهد و مدرسین آزفای جامعه‌المصطفی و مکتب نرجس مشهد قرار گرفت تا به آن‌ها پاسخ دهند سپس نتایج تحلیل آماری شدند.

۴. تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این بخش کتاب‌های مذکور بر اساس سؤالات چهار مقوله کلی ویژگی‌های فیزیکی، طراحی و سازمان‌دهی کتاب؛ مهارت‌ها و زیرمهارت‌های زبانی؛ موضوع و محتوا و ملاحظات کلی و کاربردی تحلیل و با هم مقایسه شده‌اند و نتایج آماری هر بخش نیز ارائه شده است.

۴-۱ ویژگی‌های فیزیکی، طراحی و سازمان‌دهی کتاب

یکی از معیارهای مهم در ارزیابی کتاب‌های درسی توجه به ویژگی‌های فیزیکی کتاب و نحوه طراحی صفحات و سازماندهی مطالب آن‌ها است که نباید مورد غفلت واقع شود. در جلد اول و دوم مجموعه آنزف علاوه بر این‌که برخی از تصاویراستفاده‌شده، گویای متن نیستند از طراحی صفحات و تصاویر کتاب نیز این‌گونه برداشت می‌شود که مخاطبان آن کودکان هستند (مهرآوران و ناطق،۱۳۹۴). در جلد سوم، اکثر تصاویر کتاب با کیفیت قابل قبول منتشر شده و واضح هستند گرچه تصاویر بدون کیفیت یا بی‌ارتباط با موضوعات نیز به چشم می‌خورند. در جلد چهارم و پنجم کیفیت تصاویر قابل قبول‌تر به نظرمی‌رسند اما کافی نیستند. تصاویر استفاده شده در جلدهای مقدمه تا چهارم مجموعه آفبف نسبت به تصاویر مجموعه آنزف از کیفیت بالاتری برخوردارند و برای درک بهتر متون و مطالب، از عکس‌ها و جدول‌های کافی استفاده شده است گرچه این کیفیت در جلدهای پایانی این مجموعه (پنجم و ششم) افت می‌کند. هر دو مجموعه از کاغذ سفید و باکیفیت استفاده کرده و فایل صوتی دارند. مجموعه آنزف، کتاب کار و کتاب راهنمای معلم ندارد اما آفبف، کتاب کار و کتاب راهنمای معلم دارد. سازماندهی موضوع و محتوا در مجموعه آنزف گرچه ایراداتی اساسی دارد اما نسبت به مجموعه آفبف بهتر انجام شده زیرا مجموعه آفبف فاقد بخش‌های گفتاری و شنیداری است و تنها بر اساس متون کتاب، نمی‌توان گفت موضوع و محتوا به‌خوبی سازمان دهی شده است یا خیر. در مجموعه آنزف نمی‌توان بین موضوع هر درس و محتوا ارتباطی پیدا کرد زیرا بعد از عنوان درس، لیستی از واژگان ارائه شده و سپس این واژگان در جملاتی به کاررفته‌اند که هیچ ارتباط و پیوستگی میان آن‌ها وجود ندارد و این در حالی است که عنوان یا موضوع درس، نقش به‌سزایی در حفظ علاقه و انگیزه فراگیر دارند و نوعی ارتباط بین بخش های مختلف کتاب برقرار می‌کند (کانینگز ورث، ۱۹۹۵). در جلدهای اول، چهارم و پنجم، کتاب بر اساس موضوع و محتوا به‌خوبی سازماندهی نشده است زیرا موضوع و محتوای بخش‌های مختلف هر درس مانند متن و بخش گفت‌وگو و بخش شنیداری ربطی به هم ندارند، به‌عبارتی به سختی می‌توان موضوع یا محتوای خاصی برای کل یک درس قائل شد. اما در جلدهای دوم و سوم سازماندهی موضوع و محتوا بهتر انجام شده و بین بخش‌های مختلف گفتاری و شنیداری و خواندن نوعی پیوستگی موضوع و محتوا دیده می‌شود. به‌عنوان نمونه در جلد دوم، موضوع درس اول که در مورد شستن دست‌ها قبل از غذا است، محتوای آن در

بخش متن و گفت‌وگو نیز در مورد سلامتی و بدن است و در کل درس به‌ویژه تمرین‌ها نیز محتوا، مرتبط با موضوع دیده می‌شود. مجموعه آنزف دارای خلاصه و تمرین‌های مروری است در حالی‌که مجموعه آفبف فاقد این بخش ضروری است. مجموعه آنزف، دارای فهرست واژگانی است و نشان می‌دهد هر واژه کجا معرفی شده است اما تنها جلد چهارم مجموعه آفبف دارای این بخش مهم است. با توجه به ویژگی‌های ذکر شده به سؤال اول پژوهش پاسخ داده می‌شود:

۱.از نظر نویسندگان مقاله و مدرسین مجموعه آنزف و آفبف،این کتاب‌ها به لحاظ ویژگی-های فیزیکی، طراحی و سازمان‌دهی کتاب در چه سطحی از کیفیت ارزیابی می‌شوند؟

به‌طور کلی در خصوص ویژگی‌های مقوله اول، هر دو مجموعه نسبتاً خوب عمل کرده‌اند اما با توجه به آن‌چه ذکرشد مجموعه آنزف بهتر از مجموعه آفبف عمل کرده است. تحلیل کمی پاسخ‌های مدرسین نیز نشان داد تعداد قابل توجهی، به لحاظ ویژگی‌های مقوله اول کتاب‌های آنزف را در سطح خوب (حدود۳۵ دصد) و خیلی خوب (حدود ۲۳ درصد) و کتب آفبف را در سطح خوب (۳۸ درصد) و خیلی خوب (۲۳درصد) ارزیابی کرده‌اند؛ به‌عبارت دیگر مجموعه کتاب‌های آنزف و آفبف به لحاظ ویژگی‌های فیزیکی، طراحی و سازمان‌دهی کتاب در سطح مناسبی ارزیابی می‌شوند.

۲-۴ مهارت‌ها و زیرمهارت‌های زبانی

چهار مهارت گفتاری، شنیداری، نوشتاری و خوانداری بخش‌های اصلی آموزش زبان هستند. بنابراین باید «بررسی کنیم که آیا کتاب درسی به اندازه کافی به هر چهار مهارت پرداخته است و آیا سطح و اهداف کلی کتاب درنظرگرفته شده‌اند و آیا بین مهارت‌ها توازن و تعادل مناسب وجود دارد؟»(کانینگز ورث،۱۹۹۵، ص.۶۴). در ادامه این بخش هریک از این مهارت‌ها به همراه زیرمهارت دستور، واژگان و تلفظ در این دو مجموعه مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرند و در هر بخش به‌طور جداگانه به سؤال زیر پاسخ داده می‌شود:

۲.از نظر نویسندگان مقاله و مدرسین مجموعه آنزف و آفبف،این کتاب‌ها به لحاظ توجه به مهارت‌ها (گفتاری، شنیداری، خوانداری، نوشتاری) و زیرمهارت‌های زبانی (واژگان، دستور، تلفظ) در چه سطحی از کیفیت ارزیابی می‌شوند؟

۱-۲-۴ مهارت گفتاری

مهارت گفتاری ابزار برقراری ارتباط و تعامل با دیگران است. ضیاء حسینی(۲۰۰۹) مهارت گفتاری را یک مهارت تعاملی و رابطه اجتماعی با دیگران می‌داند. برای تقویت مهارت گفتاری معمولاً از فعالیت‌های مختلفی مانند گفت‌وگوی تک نفره و دونفره، گروهی و ایفای نقش استفاده می‌شود(کانینگزورث، ۱۹۹۵). جز جلد مقدمه و اول مجموعه آفبف، بقیه جلدهای این مجموعه فاقد بخش گفت‌وگو یا تمرین گفت‌وگو هستند. در این دو جلد نیز هیچ یک از گفت‌وگوها در کتاب نوشته نشده‌اند و هر درس با تصویری آغاز شده است که مدرس و فراگیر باید با توجه به آن گفت‌وگو کنند و موضوع آن‌ها در مورد احوال‌پرسی و پرسیدن نام فراگیر و اسم کشور است و موضوع دیگری را دربرندارد. گرچه این بخش‌ها مرتبط با بافت اصیل و طبیعی زبان و در جهت آغاز یک ارتباط معنادار هستند اما بسیار محدودتر و ناکافی‌تر از آن هستند که بتوانند مهارت گفتاری را در فراگیران تقویت کنند بنابراین مهارت گفتاری در این مجموعه در حد خیلی ضعیف ارزیابی می‌شود که همراستا با نتایج تحلیل ~~آماری~~ آمار توصیفی است. تحلیل پاسخ‌های مدرسین این مجموعه نیز نشان داد ۵۷درصد سطح مهارت گفتاری کتاب را خیلی ضعیف و ۱۹درصد نیز در سطح ضعیف ارزیابی کرده‌اند.

در مجموعه آنزف نیز تمامی معیارهای مهارت گفتاری رعایت نشده‌اند و نقاط ضعفی اساسی در ارائه این مهارت به چشم می‌خورند. در جلد اول این مجموعه، تمرین‌های گفتاری شامل پر کردن یک گفت‌وگوی ناقص است و عملاً هیچ گفتاری اتفاق نمی‌افتد. در دیگر جلدهای این مجموعه نیز بخش قابل توجهی از فعالیت‌های ارائه شده، تک نفره هستند که فراگیر باید به سؤالی در ارتباط با ضرب‌المثل یا شعری از کتبی چون بوستان و مثنوی و غیره صحبت کند که موضوعاتی متناسب با نیازهای فراگیر و در جهت برقراری یک ارتباط معنادار نیستند و او را برای موقعیت‌های پیش‌رو در جامعه زبان مقصد آماده نمی‌کنند. با این وجود بخش‌های گفتاری کتاب کاربردی و مرتبط با بافت اصیل و طبیعی زبان هستند اما نمی‌توان گفت به صورت برش‌هایی ازگفت‌وگوهای دنیای واقعی استفاده شده‌اند زیرا فارسی گفتاری با فارسی نوشتاری تفاوت‌های زیادی دارد که (جز در جلد پنجم) همه آن‌ها رعایت نشده‌اند و در اصل ترکیبی از زبان نوشتاری و گفتاری هستند که بیش‌تر باعث سردرگمی زبان‌آموز می‌شود. به‌طور کلی در این مجموعه، موقعیت‌ها و موضوعات گفتاری که فراگیر با آن‌ها آشنا می‌شود کافی نیست و تمرین‌های گفتاری ارائه شده نیز جواب‌گوی نیازهای فراگیر برای

برقراری یک ارتباط مؤثر نیستند. استفاده از کتاب‌های فارسی بیاموزیم در کنـار ایـن مجموعـه برای تقویت مهارت گفتاری زبان‌آموزان خود دلیلی بر ایـن ادعاسـت. بـه ایـن دلایـل مهـارت گفتاری در مجموعه آنزف در حد نسبتاً ضعیف ارزیابی می‌شود. تحلیل آماری آمـار توصـیفی این بخش نشان داد ۵۱ درصد مدرسین مهارت گفتاری این مجموعه را در حد متوسـط و ۲۸ درصد در حد خوب ارزیابی کرده‌اند. به عبارت دیگر این کتاب‌ها دارای مهارت گفتاری نسـبتاً مناسبی هستند اما تا حالت ایده‌آل فاصله دارنـد. در مقایسـه ایـن دو مجموعـه کتـاب، برتـری مجموعه آنزف، در زمینه مهارت گفتاری کاملاً واضح و روشن است.

۲-۲-۴ مهارت شنیداری

«شنیدن به معنای دریافت اطلاعات از طریق گوش است» (ضـیاء حسـینی،۱۳۸۵، ص. ۵۳)؛ مهارت شنیداری به‌ویژه وقتی «شـنیدن بخشـی از گفـت‌وگـو اسـت» (ضـیاء حسـینی،۱۳۸۵، ص.۵۴) اهمیت به‌سزایی در برقراری و حفظ ارتباط و به‌طور کلی در یـادگیری زبـان دارد. در مجموعه آفبف، هیچ بخشی به مهارت شنیداری اختصاص نیافته اسـت و تحلیـل آماری آمـار توصیفی پاسخ‌های مدرسین این مجموعـه نیـز نشـان داد حـدود ۷۴درصـد مدرسـین، مهـارت شنیداری این مجموعه را در سطح خیلی ضعیف و ضعیف ارزیابی کرده‌اند. مجموعه آنزف نیـز در این زمینه ایراداتی اساسی دارد. اول این‌که هیچ بخشی با عنـوان مهـارت شـنیداری در ایـن مجموعه به چشم نمی‌خورد و بخشی که به این مهارت پرداخته، تمرینی بعد از بخـش گفـت-وگو است که از فراگیر خواسته گفت‌وگو را از سی‌-دی بشنود و بنویسـد کـه هـدف آن فقـط پیاده‌سازی متن است که در آموزش‌های نوین، تکنیکی نادرست به‌حساب می‌آید. البته تمـرین-های شنیداری نیز وجود دارند که به‌صورت چهار گزینه‌ای هستند و یا پاسخ‌شان کوتـاه اسـت، اما تعدادشان بسیار کم‌تر است. همچنین بخش قابل توجهی از مواد شنیداری ضـبط‌شـده (جـز جلد پنجم)، نزدیک به کاربرد واقعی زبان نیستند یعنی ما نمونه مشابه این مواد شـنیداری را در دنیای واقعی داریم اما در همه جمله‌ها از صورت گفتاری اسـتفاده نشـده و صـورت رسـمی و غیررسمی کلمات درهم آمیخته شده است. افزون بر این مـوارد، موادشـنیداری حالـت طبیعـی گفت‌وگو در دنیای واقعی را ندارند چون در یک محیط ساکت و آرام و در خلاء ضبط شده‌اند و علاوه بر استفاده از مکث‌های طولانی و بی‌جا، بسیار تصنعی ادا می‌شـوند و گـاهی نیـز بـین تصویر استفاده شده و صدای سخن‌گو همخوانی وجود ندارد (تصـویر زن و صـدای مـرد) کـه

همه این موارد سبب کاهش جذابیت بخش شنیداری بـرای فراگیـر مـی‌شـوند. در بخـش‌هـای دیگری از کتاب نیز مانند بخش خوانـداری و تمرینـاتی کـه خواسـته حکـایتی را از سـی-دی بشنوند و بنویسند نیز تمرین شنیداری ارائه شده است که جملات آن‌ها به شکل گفتـاری ارائـه نمی‌شوند. همچنین در مجموعه آنـزف، مـواد شـنیداری ضـبط شـده دربردارنـده موضـوعات مختلف و در بافت‌های مختلف نیستند بدین دلیل که بخش زیادی از مـواد شـنیداری بـه بیـان داستان و حکایت و یا سؤالاتی از متن بخش خواندن استفاده شده در کتاب پرداخته‌اند. به‌طـور کلی عمل‌کرد این مجموعه در ارائه مهارت شنیداری نسبتاً ضعیف ارزیابی می‌شود و استفاده از بخش‌های شنیداری کتاب‌های فارسی بیـاموزیم در کنـار ایـن مجموعـه خـود دلیلـی بـر ایـن مدعاست. بر اساس تحلیل‌های بخش آماریآمار توصیفی،۴۴ درصد مدرسین مهـارت شـنیداری را در حد متوسط و ۳۵درصد نیز در حد خوب ارزیابی کرده بودند که نشان مـی‌دهـد مهـارت شنیداری این مجموعه نسبتاً مناسب است اما تا حالت ایده‌آل فاصله دارد .

۳-۲-۴ مهارت نوشتاری

مهارت نوشتاری، ابزاری برای یادگیری زبان در سطوح مقدماتی و انتقـال پیـام و برقـراری ارتباط در سطوح پیشرفته است و این دو جنبه مهارت نوشتاری باید مورد توجـه قـرار گیرنـد، گرچـه ممکـن اسـت مهـارت نوشـتاری جـزء اهـداف همـه دروس آمـوزش زبـان نباشـند (چستین،۱۹۸۸). در مجموعه آفیف، بخش مجزایی به مهارت نوشتاری اختصاص نیافته و تنها در قالب تمرین‌های محدود دستوری بـه آن توجـه شـده اسـت و نتـایج تحلیـل آمـاری آمـار توصیفی نیز سطح این مهارت را در این مجموعه، ۸۰ درصد ضعیف و خیلی ضـعیف ارزیـابی کرده‌اند. در مجموعه آنزف، بخشی با عنوان مهارت نوشتاری وجود ندارد، اما معمولاً یک یا دو تمرین پایانی هر درس به مهارت نوشتاری پرداخته‌اند. در این مجموعه به گونـه‌هـای مختلـف نوشتاری و انواع تمرین‌های کاربردی نوشتار مانند نحوه نوشتن گزارش و نامـه رسـمی و غیـر رسمی اشاره نشده و اثری هم از آموزش علائم سجاوندی یـا حـروف ربـط و غیـره بـه‌چشـم نمی‌خورد و آموزش اصولی نوشتار یعنی بندنویسی و نوشتن متن در چنـد پـاراگراف آغـازین، توضیحی و جمع‌بندی؛ خلاصه‌نویسـی یـا تلخـیص و یادداشـت‌بـرداری در جلـد پایـانی ایـن مجموعه انجام شده است که می‌بایست از جلدهای نخستین این مجموعه آغـاز مـی‌شـد. هـیچ اثری از تشویق فراگیران به بازبینی و اصلاح نوشته دیده نمی‌شود؛ همچنین تنوعی در تمرین‌ها

به چشم نمی‌خورد و بخش قابل توجهی از تمارین نوشتاری کتاب از نوع تمرین نوشتاری آزاد هستند اما این تکالیف نوشتاری آزاد، نمی‌توانند فرصت‌های آزاد نوشتاری را افزایش دهند زیرا نوشتار آزاد آخرین مرحله آموزش نوشتار است که در آن فراگیران الگوهایی را که یاد گرفته‌اند برای نوشتن مقاله، نامه و غیره استفاده می‌کنند و پیش از این مرحله فراگیر باید مراحل آشناسازی(فراگیر با واژگان و دستور خاص آشنا می‌شود)؛ نوشتار کنترل شده (فراگیران الگوهای ثابتی را دست‌کاری می‌کنند)؛ نوشتار راهنمایی‌شده (فراگیران متن‌های مدل را تقلید می‌کنند) را گذرانده باشند (هایلند، ۲۰۰۳) و این در حالی است که فراگیران هنوز با الگوهای نوشتاری آشنا نشده‌اند. به‌طور کلی مهارت نوشتاری در مجموعه آنزف، در حد نسبتاً ضعیف ارزیابی می‌شود و اختصاص ساعاتی به تدریس این مهارت با استفاده از جزواتی که توسط برخی مدرسین این مجموعه گردآوری شده دلیلی بر ناکارامدی مهارت نوشتاری این مجموعه است. نتایج تحلیل آماری آمار توصیفی نیز این مهارت را در حد ۳۷ درصد ضعیف و ۲۷درصد متوسط ارزیابی کرده‌اند به‌عبارتی مدرسین، مهارت نوشتاری مجموعه آنزف را نسبتاً ضعیف ارزیابی کرده‌اند.

۴-۲-۴ مهارت خوانداری

«مهارت خوانداری یک مهارت دریافتی است که در آن خواننده پیامی را از یک نویسنده دریافت می‌کند»(چستین،۱۹۸۸، ص.۲۱۶). این مهارت دو هدف عمده را دنبال می‌کند: ۱- فراگیر بتواند متنی را بلند بخواند تا از درست خواندن و تلفظش مطمئن شویم، ۲-فراگیر متنی را بخواند و آن را کاملا درک کند. هدف اول یعنی درست خوانی باید به سطوح مقدماتی آموزش زبان محدود شود، بنابراین هدف اصلی از مهارت خوانداری درک متن یا معنا است (چستین،۱۹۸۸، صص.۲۱۶-۲۱۷). بخش قابل توجهی از متون انتخاب شده جلدهای دوم تا چهارم مجموعه آفبف، به‌روز، متنوع و حاوی اطلاعات اجتماعی و فرهنگی جامعه ایرانی هستند که بخش‌های واقعی و کاربردی زبان بوده و فراگیر را تشویق به خواندن می‌کنند. در حالی‌که بخش زیادی از متون مجموعه آنزف، فاقد این ویژگی‌های مهم هستند و در غالب موارد از متون ادبی نویسندگان ایرانی در این بخش استفاده شده است. در مجموعه آنزف، فعالیت‌های درک مطلب علاوه بر این‌که در ترکیب با مهارت‌های دیگر به‌کار رفته‌اند و در بهبود درک مطلب و توانمندسازی فراگیر نقش مهمی ایفا می‌کنند، تفکر انتقادی فراگیران را نیز

ارتقا می‌دهند زیرا اغلب دارای تمرینی هستند که پاسخش در متن نیست و خواننده باید با تفکر و تحلیل متن به آن پاسخ دهد، اما مجموعه آفبف، فاقد این ویژگی‌ها هستند. هر دو جلد برای بهبود درک مطلب از راهبردهایی مانند دادن اطلاعات پیش زمینه و یا سؤالات قبل از خواندن، پیدا کردن ایده اصلی متن و کلید واژه و غیره استفاده نکرده و تنها از تصاویر واضح و مرتبط با موضوع استفاده کرده‌اند. برای بررسی متناسب بودن طول متون انتخابی، از جدول سطح واژگانی برای خواندن فشرده در سطوح مختلف بر اساس پژوهش اسمیت و ترنر (۲۰۱۶) استفاده شد که بر اساس آن تعداد واژگان متن سطح مقدماتی اول صفر تا ۶۵۰ واژه؛ سطح مقدماتی دوم بین ۲۳۰ تا ۹۳۰ واژه؛ سطح میانی اول بین۴۲۰ تا ۱۰۷۰ واژه؛ سطح میانی دوم بین ۵۱۰ تا ۱۱۵۰ واژه و سطح پیشرفته بین ۶۳۰ تا ۱۲۸۰ واژه است. در بیشتر متون هر دو مجموعه تعداد واژگان استفاده شده با تعداد واژگان مورد انتظار هر سطح فاصله دارد و کمتر از سطح مورد انتظار است به‌عنوان نمونه متون جلد دوم مجموعه آنزف حدود ۱۲۵ تا ۳۲۰ واژه دارد که با توجه با واژگان مورد انتظار سطح مقدماتی دوم فاصله زیادی دارد. با توجه به معیارهای مذکور، مهارت خوانداری در مجموعه آنزف در حد نسبتاً خوب و در مجموعه آفبف در حد متوسط ارزیابی می‌شود. نتایج ~~آماری~~ آمار توصیفی نیز مهارت خوانداری در مجموعه آنزف را در حد متوسط (۴۲ درصد) و خوب (۳۱ درصد) و مجموعه آفبف را در حد متوسط (۲۸درصد) و خوب (۳۸درصد) ارزیابی کرده است به‌عبارتی مدرسین مهارت خوانداری هر دو مجموعه را در حد نسبتاً خوب/مناسب ارزیابی کرده‌اند.

۵-۲-۴ زیرمهارت واژگان

امروزه یادگیری واژه همانند بخش دستوری مورد توجه قرارگرفته است و کتاب‌های آموزش زبان، توجه زیادی به واژه دارند (ضیاءحسینی،۱۳۸۵). در این بخش به بررسی واژگان و فعالیت‌های آن در دو مجموعه مذکور پرداخته می‌شود.

در آموزش یک کتاب درسی در یک دوره آموزشی ۱۲۰-۱۴۰ ساعته، انتظار می‌رود حداقل هزار واژه آموزش داده شود(کانینگزورث، ۱۹۹۵، ص.۳۸). در جلد اول و دوم مجموعه آنزف، در هر درس بین ۳۱ تا ۴۳ واژه جدید معرفی شده که با توجه به ساعات این دوره آموزشی، ۴۰تا ۵۰ ساعت، می‌توان گفت تعداد واژگان جدید هر درس متناسب با سطح دانش زبانی فراگیران است اما در جلدهای سوم و چهارم این تعداد به حدود ۸۵ تا ۱۱۹ واژه جدید می-

رسد که تعداد قابل ملاحظه‌ای است و فراتر از سطح دانش زبانی فراگیر به‌نظر می‌رسد. در جلدهای آغازین مجموعه آفبف در هر درس ۳۳ تا ۷۰ واژه و در جلدهای بعدی حدود ۲۱ تا ۴۰ واژه در هر درس آموزش داده شده که با توجه به ساعات تدریس آن یعنی ۲۰ جلسه صد دقیقه‌ای (۳۳ ساعت) و بر اساس نظر کانینگزورث (۱۹۹۵) فراتر از سطح دانش زبانی فراگیران به‌نظر می‌رسد. در جلدهای مقدمه و اول مجموعه آفبف، آموزش واژگان نه بر اساس سختی و آسانی واژه‌هاست و نه بر مبنای شبکه واژگانی که به آن تعلق دارد بلکه بر اساس حروف الفباست که در این جلدها و جلد دوم با استفاده از تصاویر واضح آموزش داده شده و در بخش گوش کنید و بخوانید در سطح جمله به‌کاررفته‌اند. در جلدهای سوم، چهارم، پنجم و ششم این مجموعه، از روش توضیح معنی واژه یا هم‌معنای آن استفاده شده و در قالب دو جمله ارائه شده‌اند و به‌جز متن در موقعیت‌ها و بافت‌های دیگر استفاده نشده‌اند. اما در مجموعه آنزف، واژگان جدید تنها لیست شده، سپس در قالب جملاتی به‌کار رفته‌اند. مجموعه آفبف، فاقد تمرین واژگانی است و صرف ارائه واژگان نمی‌تواند آن‌ها را در ذهن زبان‌آموز تثبیت یا تقویت کند اما مجموعه آنزف، دارای این بخش است و یکی از تمرین‌های واژگانی خوب این مجموعه، تمرینی است که زیرمهارت واژگان را با مهارت گفتاری ترکیب می‌کند که می‌تواند آن‌ها را در ذهن فراگیر تثبیت و تقویت کند. در مجموعه آنزف، واژه‌های جدید در قسمت پایانی در بخش فرهنگ کتاب، آوانویسی شده‌اند و معنای آن‌ها به دو زبان انگلیسی و عربی ارائه شده‌اند. ارائه واژگان بر اساس ترتیب حروف الفبا است و مشخص شده هر واژه به کدام درس تعلق دارد. این بخش علاوه بر کمک به درک معنای واژه، به تلفظ راحت آن کمک می‌کند، اما مجموعه آفبف، فاقد این بخش کاربردی است. به‌طور کلی در این دو مجموعه، بسیاری از واژه‌های جدید در بافت‌ها و موقعیت‌های مختلف قرارنگرفته‌اند زیرا حجم زیادی از واژه‌ها در هر درس معرفی می‌شوند که استفاده همه آن‌ها در بافت‌های مختلف غیرممکن به‌نظرمی‌رسد. به‌طور کلی با توجه به موارد ذکرشده زیر مهارت واژگان در مجموعه آنزف در حد متوسط و در مجموعه آفبف در حد ضعیف ارزیابی می‌شود. نتایج تحلیل ~~آماری~~ آمار توصیفی مجموعه آنزف، زیرمهارت واژگان را (۴۱درصد) در حد متوسط و (۳۱درصد) و خوب ارزیابی کردند که به‌عبارتی در سطح نسبتاً خوب قرار می‌گیرد. نتایج تحلیل ~~آماری~~ آمار توصیفی مجموعه آفبف نیز واژگان را (۴۳درصد) در حد ضعیف و (۳۱درصد) متوسط ارزیابی

کرده‌اند به‌عبارتی از نظر مدرسین، زیرمهارت واژگان در مجموعه آفبف در حد نسبتاً ضعیف ارزیابی می‌شوند.

۶-۲-۴ زیرمهارت دستور

یکی دیگر از بخش‌های مهم در آموزش زبان، دستور زبان است که فراگیران با قرار دادن واژگان در قالب آن قادر به تولید جمله و برقراری ارتباط می‌شوند. کارکرد اولیه بخش زیادی از ساختارهای دستوری ارائه شده در هر دو مجموعه برقراری ارتباط و تعامل با دیگران است و کارکرد اولیه برخی ساختارهای دستوری در هر دو مجموعه، درک متون ادبی و شعر است. در هر دو مجموعه، ساختارهای جدید دستوری به‌طور نظام‌مند و تقریباً به‌صورت پلکانی (ساده به دشوار) آموزش داده شده اما در بافت معنادار ارائه نشده‌اند. جلدهای چهارم، پنجم و ششم مجموعه آفبف، فاقد تمرین دستوری هستند در حالی‌که تمام جلدهای مجموعه آنزف، دارای این بخش هستند. در مجموعه آنزف، تمام نکات دستوری جهت مرور در بخش خلاصه درس تکرار شده‌اند؛ علاوه بر این، ساختارهای دستوری در درس‌های بعدی در بخش‌های مختلف مانند بخش متن و گفت‌وگو و تمرین‌ها به‌کاررفته‌اند که به تثبیت کارکرد این ساختارها در ذهن فراگیر کمک می‌کند؛ در حالی‌که در مجموعه آفبف، تنها در بخش متن، برخی ساختارهای دستوری درس‌های گذشته به‌کار رفته‌اند. با توجه به ویژگی‌های ذکر شده زیرمهارت دستور در مجموعه آنزف در حد نسبتاً خوب و در مجموعه آفبف در حد متوسط ارزیابی می‌شود. بر اساس نتایج تحلیل آماریآمار توصیفی، از نظر اغلب مدرسین کتب آنزف، زیرمهارت دستوری در این کتب در حد خوب (حدود ۴۹درصد) و متوسط (۲۹ درصد) یا به‌عبارتی نسبتاً خوب ارزیابی شد. از نظر اغلب مدرسین مجموعه آفبف، زیرمهارت دستوری در این کتب در حد ضعیف (۴۵درصد) و از نظر برخی نیز در حد متوسط(۲۵درصد) بوده است. به عبارت دیگر از نظر مدرسین آفبف، این کتب دارای زیرمهارت دستوری نسبتا ضعیفی بوده اند.

۶-۲-۴ زیرمهارت تلفظ

در مجموعه آفبف، هیچ بخش به تلفظ اختصاص نیافته که خلاء بزرگی در فرایند آموزش به وجود می‌آورد اما از نظر اغلب مدرسین کتب آفبف (حدود ۳۷درصد) زیرمهارت تلفظ در این کتب به طور میانگین در حد متوسط بوده است برخی نیز آن را در حد خوب (۲۳ درصد)

ارزیابی کرده‌اند. درصد قابل توجهی (۴۰ درصد) از افراد نیز کیفیت زیرمهارت تلفظ را در ایـن مجموعه در حد ضعیف و خیلی ضعیف برآورد کرده‌اند. به عبارت دیگر از نظر مدرسین، ایـن مجموعه کتاب دارای زیرمهارت تلفظ نسبتاً ضعیفی بوده‌اند. در حالی‌که در مجموعه آنـزف بـه خوبی این زیرمهارت توجه شده و بخشی به تلفظ اختصاص دارد و یـک لـوح فشـرده همـراه جلدهای این مجموعه است که حاوی فایل‌های صوتی مناسب جهت تمرین تلفظ هستند. ایـن مجموعه علاوه بر آموزش آهنگ، تکیه کلمات و جمله‌های مختلف به آموزش تلفظ صـورت-های رسمی و غیررسمی برخی واژه‌ها در فارسی گفتاری پرداخته و تمرینات نسبتاً کافی بـرای هر یک از این آموزش‌ها ارائه کرده است. علاوه براین، تمام کلمات در پایـان کتـاب در بخـش فرهنگ، آوانگاری شده‌اند و نشانه‌های آوانگاری در یک جدول آموزش داده شده‌اند. به دلایـل مذکور یرمهارت تلفظ در مجموعه آنزف در حد خوب ارزیابی می‌شود. از نظر اغلب مدرسـین نیز زیرمهارت تلفظ در این مجموعه، به طور میانگین در حد خوب (حدود۳۴درصد)و عـده‌ای دیگری نیز با اختلاف کمتری در سطح متوسط (حدود ۲۷درصد)ارزیابی کرده‌اند بـه‌عبـارتی از نظر مدرسین، زیرمهارت تلفظ در مجموعه آنزف در حد نسبتاً خوب ارزیابی می‌شود.

۳-۴ موضوع و محتوا

اهمیت موضوع و محتوای کتاب کمتر از مهارت‌ها نیست زیرا نقش مهمی در ایجـاد علاقـه و یادگیری مطالب مورد نیاز فراگیران ایفا مـی‌کنـد و معیارهـای مختلفـی در ارتقـای کیفـی آن موثرند. در هر دو مجموعه، بخشی از موضوع و محتوای انتخاب شده، به‌روز و مربوط به دوره معاصر هستند و از خلال این موضوعات، فراگیر با بخشی از فرهنـگ زبـان فارسـی و ایرانیـان آشنا می‌شود. بخش قابل توجهی از موضوعات و محتوای هـر دو مجموعـه، متناسـب بـا سـن فراگیر به‌نظر می‌رسند، اما کاملاً متناسب با نیازهای فراگیر نیسـتند زیـرا گرچـه مـثلاً فراگیـران آموزش فارسی به فارسی، محصلین علوم دینی هستند و در خلال متون بـا بخشـی از علـوم و شخصیت‌های اسلامی آشنا می‌شوند، اما نیازهای ارتباطی آن‌هـا نادیـده گرفتـه شـده اسـت؛ در مجموعه آنزف، نیز برخی بخش‌ها مانند بخش خواندن و درک اشعار سعدی و مولـوی و غیـره و آشنایی با شخصیت‌های برجسته ایرانی که موضوع متن چند درس را به خود اختصـاص داده است، گرچه ممکن است جالب باشد اما نیاز اصلی فراگیر نیستند در حالی‌کـه فراگیـر بایـد در معرض موضوعات متنوعی قرار بگیرد که متناسب با نیازهای او در برقراری ارتباط است (ضیاء

حسینی، ۱۳۸۵). هر دو مجموعه دارای موضوعات چالش‌برانگیز هستند، اما مجموعه آفبف، فاقد تمرینات چالش‌برانگیز برای تشویق فراگیران به مشارکت فعال در کلاس است درحالی‌که مجموعه آنزف، کم و بیش از این ویژگی برخوردار است .

در مجموعه آفبف، محتوا تنها بر اساس ساختار دستوری است چون فاقد موقعیت‌های گفتاری و شنیداری است در حالی‌که در جلد دوم و سوم مجموعه آنزف، محتوای کتاب بر اساس ساختارها، نقش‌ها و موقعیت‌هاست به‌عنوان نمونه در بخش گفت‌وگوی صفحه ۲۸، جلد دوم که در مطب پزشک (موقعیت) انجام می‌شود در پرسش و پاسخ بین بیمار و پزشک (نقش) از ساختار حال استمراری (که در این جلد آموزش داده شده) استفاده شده است؛ اما در جلد اول، چهارم و پنجم محتوای کتاب به‌ندرت بر اساس ساختارها، نقش‌ها و موقعیت‌ها انتخاب شده است. به‌عنوان نمونه در جلد اول، تمام محتوای کتاب بر اساس ساختار گذشته ساده و استمراری و صورت مثبت و منفی آنهاست و چون کتاب فاقد بخش شنیداری است و بخش گفتاری قابل توجهی ندارد، نقش‌ها و موقعیت‌هایی که جملات در آن به‌کارمی‌روند، استفاده نشده است .

به نظر نمی‌رسد در مجموعه آفبف، معیارهایی چون درجه دشواری مطلب یا مفید و کاربردی بودن آن در توالی محتوای کتاب در نظر گرفته شده باشد اما در جلدهای اولیه و میانی مجموعه آنزف، توالی محتوای کتاب بر اساس مفید بودن یا کاربردی بودن مطلب و درجه دشواری آن‌ها است زیرا به‌عنوان نمونه در جلد دوم، درک مطالبی که محتوای آن مربوط به صحبت کردن در مورد سلامتی، خرید، غذا و تغذیه (درس‌های آغازین کتاب)، آسان‌تر و راحت‌تر از درک مطالبی هستند که در مورد ارزش وطن و یا حفظ محیط زیست (درس‌های پایانی) هستند. همچنین برای فراگیر بسیار ضروری‌تر است که در مورد خرید لباس یا مواد غذایی مورد نیاز و یا در مورد بیماری‌اش صحبت کند و غذای مورد علاقه‌اش را سفارش دهد تا این‌که در مورد وطن یا محیط زیست صحبت کند به‌عبارتی موضوعات درس‌های نخستین کاربردی‌تر و مفیدتر هستند. اما در جلدهای پایانی این مجموعه به‌نظر نمی‌رسد چنین معیارهایی در نظرگرفته شده باشند. با توجه به معیارهای مذکور مقوله موضوع و محتوا در مجموعه آنزف در حد نسبتاً خوب و در مجموعه آفبف در حد ضعیف ارزیابی می‌شود. نتایج تحلیل آماری آمار توصیفی نیز نشان داد اغلب مدرسین کتب آفبف موضوع و محتوا در این

کتب در حد ضعیف (۵۰درصد) و برخی نیز در حد متوسط (۲۳درصد) و یا به‌عبارتی نسبتاً ضعیف ارزیابی کرده‌اند .اغلب مدرسین کتب آنزف موضوع و محتوای این مجموعه را در حد خوب (۳۸درصد) یا متوسط (۴۰ درصد) و یا به‌عبارتی نسبتاً خوبارزیابی کرده‌اند.

۴-۴ ملاحظات کلی و کاربردی

برخی معیارهای دیگر نیز در ارزشمندتر و معتبرتربودن کتاب‌های درسی مؤثرند که در ادامه به آنها اشاره می‌شود. در دسترس بودن و قیمت مناسب کتاب، یکی از معیارهای مهم در ارزشیابی کتاب‌های درسی محسوب می‌شود (کارینگر،۲۰۰۲) و مجموعه آنزف، دارای این ویژگی‌ها هستند زیرا می‌توان آن‌ها را به‌راحتی تهیه و یا به‌صورت آنلاین خریداری کرد اما مجموعه آفبف، فاقد این ویژگی مهم هستند زیرا تیتراژ پایینی دارند و در دسترس و به راحتی قابل تهیه نیستند. در مجموعه آنزف، به مقدار زمان لازم برای آموزش و تدریس این کتاب‌ها اشاره نشده است اما چهار جلد اول مجموعه آفبف، دارای راهنمای معلم هستند که به جزییات، زمان تدریس برای هر بخش و هر درس توضیح داده شده است. کتاب‌های مجموعه آنزف، متناسب با پیشینه معلوماتی و سطح فراگیران است و هر کتاب اساس و پایه جلد بعدی است اما به‌نظر می‌رسد مجموعه آفبف، متناسب با پیشینه معلوماتی و سطح فراگیران طراحی نشده و توزیع مناسبی از دانش واژگانی و دستوری در کتاب‌ها دیده نمی‌شود. به‌عنوان نمونه حجم زیادی از واژگان و نکات دستوری در جلدهای دوم وسوم ارائه شده است در حالی‌که در جلد پنجم و ششم حجم آموزش واژگان کمتر می‌شود و در جلد ششم آموزش نکات دستوری وجود ندارد. به‌نظر می‌رسد اهداف مجموعه آنزف، تا حدودی با اهداف برنامه آموزشی زبان فارسی که همان ترویج اصولی زبان و فرهنگ و ادب فارسی است و همچنین با بخشی از نیازهای فراگیران مطابقت دارد زیرا بخش‌های زیادی از جلدهای این مجموعه، به معرفی فرهنگ و آداب و رسوم مردم ایران و معرفی شخصیت‌های تأثیرگذار ایران پرداخته است و فراگیر می‌تواند در موقعیت‌های مختلف ارتباط برقرار کند و همان‌طور که برخی مدرسین این مجموعه و نویسنده کتاب ادعا می‌کنند در پایان این دوره آموزشی، فراگیر می‌-تواند متن‌های نسبتاً پیچیده نویسندگان بزرگ ایرانی را بخواند، انشاهای نسبتاً منسجم بنویسد، به زبان فارسی گفتاری سخن بگوید و پادکست‌های فارسی را بشنود و درک کند (قبول، ۱۳۹۷، ث). اما در مجموعه آفبف، تنها بخشی از اهداف کتاب با اهداف برنامه آموزشی و

نیازهای فراگیران یعنی آشنایی محصلین علوم دینی با مضامین دینی و اخلاقی مطابقت دارد و هدف دیگر کتاب که توجه هم‌زمان به رشد مهارت‌های زبانی و گسترش دامنه واژگانی است، نادیده گرفته شده زیرا در هیچ‌یک از کتاب‌ها به مهارت‌های نوشتاری، شنیداری و گفتاری توجه نشده است و به‌نظرنمی‌رسد در برآوردن نیازهای ارتباطی فراگیران موفق عمل کند. اهداف هر دو مجموعه، نسبتاً به‌طور واضح بیان شده و برای مدرس واضح و روشن است. اهداف مجموعه آنزف، برای فراگیران روشن است و در صفحه آخر کتاب‌های این مجموعه، هدف جلد بعدی کتاب برای فراگیر مشخص شده است اما در مجموعه آفبف، اهداف کتاب برای زبان¬آموز واضح نیست و فراگیر نمی‌داند بعد از اتمام دوره به چه سطحی از دانش زبانی دست می‌یابد. همچنین کتاب باید جذاب و سرگرم‌کننده به‌نظر برسد که گرچه مجموعه آنزف نسبتاً جذاب به‌نظر می‌رسد اما به‌طور کلی پنج جلد نخست مجموعه آفبف، به دلیل استفاده از صفحات، تصاویر و فونت‌های رنگارنگ، کادربندی و جداول مناسب، جذاب و سرگرم‌کننده‌تر از مجموعه آنزف، به‌نظر می‌رسند.

برای پاسخ به این سؤال که آیا این مجموعه کتاب‌ها بر اساس رویکرد ارتباطی نگاشته شده‌اند یا خیر از شش اصل سلسمورسیا (۲۰۰۱) (هدف آموزش زبان، توانایی فراگیر در برقراری ارتباط به زبان مقصد است؛ محتوای دوره آموزشی فقط ساختارهای زبانی را دربرندارد بلکه شامل مفاهیم معنایی و کارکردهای اجتماعی نیز هست؛ فراگیران در گروه‌های دو یا چندنفره تلاش می‌کنند تا معنا را منتقل کنند؛ فراگیران اغلب در ایفای نقش یا نمایش درگیر می‌شوند، تا کاربرد زبان مقصد را در بافت‌های اجتماعی مختلف تطابق دهند؛ مواد درسی و فعالیت‌های کلاسی اغلب واقعی هستند، تا موقعیت‌ها و نیازهای زندگی واقعی را منعکس کنند؛ مهارت‌ها از ابتدا درهم تنیده شده‌اند و با هم تمرین می‌شوند) استفاده شد و مشخص شد رویکرد مجموعه آفبف، ارتباطی نیست. جلد اول مجموعه آنزف، نیز بر اساس رویکرد ارتباطی نیست، اما در جلدهای دوم تا پنجم، سه اصل از ۶ اصل رویکرد ارتباطی که مربوط به کتاب است، رعایت شده و می‌توان ادعا کرد جلد دوم تا پنجم کتاب‌های آنزف، نسبتاً بر اساس رویکرد ارتباطی که یکی از شیوه‌های نوین آموزش زبان است، نگاشته شده‌اند با توجه به موارد ذکر شده مجموعه آنزف از نظر مقولات کلی و کاربردی در حد نسبتاً خوب و مجموعه آفبف در حد نسبتاً ضعیف ارزیابی می‌شود. بر اساس نتایج تحلیل ~~آماری~~ آمار

توصیفی، اغلب مدرسین مجموعه آفبف، مقوله ملاحظات کاربردی در این کتب را به طور میانگین در متوسط(۳۰درصد)، و خوب (۲۸درصد) و مدرسین مجموعه آنزف در حد متوسط (۳۹ درصد) و خوب (۳۵ درصد) یا به‌عبارتی نسبتاً خوب ارزیابی کرده‌اند.

۵. بحث و نتیجه گیری

با توجه به اهمیت حیاتی کتب درسی در فرایند آموزش و یادگیری زبان و گسترش تعاملات و ارتباطات ایران و درنتیجه افزایش روزافزون تعداد زبان‌آموزان فارسی، بررسی دقیق و موشکافانه کتب آزفا و تطبیق آن‌ها با معیارهای نوین زبانشناسی و ارزیابی محتوایی کتب به منظور پیداکردن نقاط ضعف و قوت آن‌ها و در نتیجه ارائه رهنمودهایی برای کتب درحال تألیف و پیش‌گیری از کاستی‌ها و اشتباهات مشابه انجام چنین پژوهشی بسیار ضروری می‌نماید.

در پژوهش حاضر مجموعه کتاب‌های آنزف و آفبف به‌طور دقیق و موشکافانه بررسی، تحلیل و مقایسه شدند. بدین منظور از یک بازبینه که سؤالات آن(در قالب چهار مقوله ویژگی‌های فیزیکی، طراحی و سازمان‌دهی کتاب؛ مهارت‌ها و زیرمهارت‌های زبانی؛ موضوع و محتوا و ملاحظات کلی و کاربردی) ترکیبی از سؤالات بیش از چهل بازبینه انگلیسی و فارسی بود و مواردی نیز توسط نوسیندگان به آن اضافه و اعتبارسنجی شده بود، استفاده شد. علاوه بر این‌که کتاب‌های مذکور با استفاده از بازبینه اعتبارسنجی شده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت همزمان این بازبینه در اختیار مدرسین آزفا قرار گرفت تا به آن پاسخ دهند سپس نتایج تحلیل آماری شدند.

بر اساس نتایج، هر دو مجموعه به لحاظ ویژگی‌های فیزیکی، طراحی و سازمان‌دهی کتاب، دارای ایراداتی چون نداشتن کتاب کار، عدم تناسب تصاویر، نداشتن فهرست واژگانی و غیره هستند اما به بقیه معیارهای این مقوله نسبتاً توجه شده هر دو مجموعه به‌طور کلی در سطح نسبتاً خوبی ارزیابی می‌شوند. مدرسین میزان توجه به این ویژگی را در کتب آنزف، در سطح خوب (حدود۳۵ دصد) و خیلی خوب (حدود ۲۳ درصد) و کتب آفبف را در سطح خوب (۳۸ درصد) و خیلی خوب (۲۳درصد) ارزیابی کرده‌اند. نتایج بخشی از تحلیل کیفی این کار با نتایج رییسی (۱۳۹۹) و مهرآوران و ناطق (۱۳۹۴) که تصاویر جلدهای آغازین مجموعه آنزف را نامتناسب با سن فراگیران اعلام کرده بودند همراستا است. همچنین نتایج کمی این بخش

منطبق با نظر لیتز (۲۰۰۰) است که اذعان کرده نتایج ارزیابی کتب مختلف نشـان مـی‌دهـد کـه معمولاً قسمت طراحی و سازمان‌دهی کتاب خوب ارزیابی می‌شود.

در مقوله دوم یعنی مهارت‌ها و زیرمهارت‌های زبانی هـر دو مجموعـه بـه‌ویـژه مجموعـه آفبف کاستی‌های فراوانی دارد. در تحلیل کیفی، مهارت‌های گفتاری، شـنیداری و نوشـتاری در مجموعه آنزف در حد نسبتاً ضعیف و مهارت خوانداری در حد نسبتاً خوب ارزیابی شد. نتایج آماری نیز مهارت‌های گفتاری، شنیداری و خوانداری را در حد نسبتاً خوب و مهارت نوشتاری را در حد نسبتاً ضعیف ارزیابی کردند. از آن‌جـایی کـه در مجموعـه آفبـف بـه هـیچ کـدام از مهارت‌های گفتاری، شنیداری و نوشتاری پرداخته نشده این مهارت‌ها در تحلیل کیفـی در حـد خیلی ضعیف و مهارت خوانداری در حد نسبتاً خوب ارزیابی شدند. نتایج آماری نیز مهـارت-های گفتاری، شنیداری و نوشتاری را در حد خیلـی ضـعیف و مهـارت خوانـداری را در حـد نسبتاً خوب نشان دادند. زیرمهارت واژگان، دستور و تلفظ در مجموعه آنزف بـه ترتیـب در حد متوسط، نسبتاً خوب و خوب ارزیابی شد که تقریباً در هماهنگی با نتایج آماری ۴۱ درصـد متوسط، ۴۸درصد خوب و ۵۴درصـد خـوب و خیلـی خـوب قـرار دارد. در مجموعـه آفبـف واژگان و دستور در حد ضعیف و تلفظ که اصلاً به آن پرداخته نشده بود در حد خیلی ضعیف ارزیابی شد. نتایج آماری نیز واژگان و دستور را حد ضعیف و بر خلاف انتظار تلفظ را در حد متوسط (۳۷درصد) و خوب (۲۳درصد)یا به‌عبـارتی نسـبتاً خوبارزیـابی کردنـد.. نتـایج بخـش گفتاری مجموعه آفبف، همراستا با نتایج پژوهش وکیلی‌فرد و حبیبـی (۱۳۹۸) مبنـی بـر توجـه بسیار کم به مهارت گفتاری در این مجموعه است. نتایج بخش دستور در مجموعـه آنـزف، در هماهنگی با نتایج ~~آماری~~ آمارتوصیفی و بخشـی از آن نیـز همراسـتا بـا نتـایج رییسـی مبارکـه (۱۳۹۹) و همچنین هادی‌زاده (۱۳۹۵) مبنی بر عدم رعایت ویژگی‌های دستور ارتباطی در ایـن کتب است. بر اساس نتایج رییسی و فشـارکی (۱۳۹۴) نیـز بخـش دسـتوری مجموعـه آفبـف ایرادات و کاستی‌های فراوانی دارد. در پژوهش هادی‌زاده (۱۳۹۵) نیز تنها در جلدهای آغـازین مجموعه آفبف در نوشتن دستور تا حدی به اصول دستور آموزشـی (ماننـد ارائـه سـاختارهای ستوری در بافت معنادار یا کاربردی بودن تمرین‌ها) توجه شده و در بقیه جلدها این امر مغفول مانده است.

موضوع و محتوا در مجموعه آنزف در حد نسبتاً خوب و در مجموعه آفبف در حد ضعیف ارزیابی شد که با نتایج تحلیل ~~آماری~~ آمار توصیفی که این ویژگی را در مجموعه آنزف در حد خوب (۳۸درصد) یا متوسط (۴۰ درصد) یا به‌عبارتی نسبتاً خوب و در مجموعه آفبف در حد ضعیف (۵۰درصد) و برخی نیز در حد متوسط (۲۳درصد) یا به‌عبارتی نسبتاً ضعیف ارزیابی کرده‌اند، تطابق دارد.

در مقولات کلی و کاربردی، مجموعه آنزف در حد نسبتاً خوب و مجموعه آفبف در حد نسبتاً ضعیف ارزیابی می‌شود. بر اساس نتایج تحلیل ~~آماری~~ آمار توصیفی نیز مدرسین مجموعه آنزف مقوله چهارم را در حد متوسط (۳۹ درصد) و خوب (۳۵ درصد) یا به‌-عبارتی نسبتاً خوب ارزیابی کرده‌اند اما بر خلاف انتظار اغلب مدرسین مجموعه آفبف مقوله ملاحظات کاربردی در این کتب را به طور میانگین در متوسط(۳۰درصد) و خوب (۲۸درصد) یا به‌عبارتی نسبتاً خوب ارزیابی کرده‌اند. نتایج بخشی از پژوهش مربوط به مجموعه آنزف، همراستا با نتایج مهرآوران و ناطق (۱۳۹۴) مبنی بر تصنعی و غیرواقعی بودن متن‌ها و گفت-وگوهای کتاب و همچنین همراستا با نتایج هادی‌زاده (۱۴۰۰) مبنی بر عدم استفاده از فعالیت‌ها و موقعیت‌های کاربردی و ارتباطی و همچنین همراستا با نتایج رییسی مبارکه (۱۳۹۹) مبنی بر عدم ارتباطی بودن تمرین‌های دستوری کتاب است.

با توجه به تحلیل‌های کمی و کیفی انجام شده، به‌طور کلی مجموعه آفبف در حد ضعیف و مجموعه آنزف در حد نسبتاً خوب ارزیابی می‌شود.

منابع

۱. استازاده، زهرا (۱۳۷۸). ***ارزیابی کتب آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان.*** (پایان-نامه کارشناسی ارشد منتشرنشده). دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شیراز.

۲. امانی ملکوتی، فاطمه (۱۳۸۹). ***بررسی تحلیلی کتاب‌های آموزش زبان فارسی.*** (پایان-نامه کارشناسی ارشد منتشرنشده). دانشگاه پیام نور تهران.

۳. جعفرزاده، زهرا (۱۳۸۱). ***راهکارهایی مشخص در تهیه مواد درسی مقدماتی و متوسطه در آموزش زبان فارسی به دیگر زبانان با تحلیل و تدوین متن نمونه.*** (پایان نامه کارشناسی ارشد منتشرنشده). دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شیراز.

۴. جهانگردی، کیومرث (۱۳۹۵). ***تحلیل کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیر فارسی-زبانان، رویکردی پیکره‌ای-شناختی به آموزش واژگان.*** (رساله دکترای تخصصی منتشرنشده). وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.

۵. خیبری،ستاره (۱۳۷۸). ***مطالعه و تحلیل متنی و بررسی کتابهای آموزش زبان فارسی.*** (پایان نامه کارشناسی ارشد منتشرنشده). دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شیراز.

۶. ذوالفقاری، حسین (۱۳۸۴). برنامه درسی آموزش زبان فارسی به ملل مسلمان. ***نشریه پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی،*** *پیاپی* ۱۵، ش ۲، صص ۲۵ ـ ۵۸.

۷. رییسی مبارکه، نفیسه (۱۳۹۹). ارزیابی محتوای دستوری مجموعه آموزش نوین زبان فارسی. ***فصلنامه علمی زبان‌پژوهی دانشگاه الزهرا.*** *د۱۲، ش* ۳۷، صص ۳۹–۶۸.

۸. رضویان، حسین و الهی پناه، تمنا (۱۳۹۹). تحلیل کاربردشناختی کتاب آموزش نوین زبان فارسی بر اساس اصول گرایس. ***پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان.*** د ۹، ش ۱، صص ۴۷–۷۰.

۹. رییسی، زهرا و محمدی فشارکی، محسن (۱۳۹۴). توصیف و نقد دستوری مجموعه کتاب‌های آموزش فارسی به فارسی جامعه المصطفی العالمیه. ***فنون ادبی.*** د ۱۰، ش ۲، صص ۷۱–۸۶.

۱۰. زهرایی، احمد و فردی، اصغر (۱۳۹۶). ***آموزش فارسی به فارسی کتاب چهارم.*** قم: مرکز بین-المللی ترجمه و نشر المصطفی.

۱۱. زهرایی، احمد؛ فردی، اصغر (۱۳۹۶). ***آموزش فارسی به فارسی کتاب دوم.*** قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی.

۱۲. زهرایی، احمد؛ فردی، اصغر و ناطق، محمد (۱۳۹۶). ***آموزش فارسی به فارسی (مقدمه).*** قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی.

۱۳. سلطان احمدی،زهرا (۱۳۹۴). ***تحلیل متون آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان در سطح مقدماتی بر مبنای نظریه یادگیری زبان بنیاد هالیدی.***(پایان نامه کارشناسی ارشد منتشرنشده). دانشکده علوم انسانی، دانشگاه سمنان.

۱۴.شاهدی، شهرزاد (۱۳۸۰). ***بررسی و تعبه ساز و کار تحلیل متن برای متن های زبان فارسی برای خارجیان با عنایت ویژه به چارچوب ها و متن های مهم موجود***. (پایان نامه کارشناسی ارشد منتشرنشده). دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شیراز.

۱۵.صحرایی، رضامراد و شهباز، منیره (۱۳۹۱). تحلیل محتوایی منابع آموزش زبان فارسی بر پایه انگاره نیل اندرسون. **پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان**. د۱، ش ۲. صص ۱–۳۰.

۱۶.ضیاء حسینی، محمد (۱۳۸۵). ***روش تدریس زبان خارجی/دوم***. تهران: سمت.

۱۷. فردی، اصغر؛ زهرایی، احمد (۱۳۹۶). ***آموزش فارسی به فارسی کتاب سوم***. قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی.

۱۸. فردی، اصغر؛ زهرایی، احمد و مؤمنی، جعفر(۱۳۹۶). ***آموزش فارسی به فارسی ۵***. قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی.

۱۹. فردی، اصغر؛ زهرایی، احمد و مؤمنی، جعفر(۱۳۹۶). ***آموزش فارسی به فارسی ۶***. قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی.

۲۰. فردی، اصغر؛ زهرایی، احمد و ناطق، محمد (۱۳۹۶). ***آموزش فارسی به فارسی کتاب اول***. قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی.

۲۱. قبول، احسان (۱۳۹۷). ***آموزش نوین زبان فارسی جلد ۱ (دوره آغازین)***. مشهد: چاپ و نشر یاسین.

۲۲. قبول، احسان (۱۳۹۷). ***آموزش نوین زبان فارسی جلد ۲ (دوره آغازین)***. مشهد: چاپ و نشر یاسین.

۲۳. قبول، احسان (۱۳۹۷). ***آموزش نوین زبان فارسی جلد ۳ (دوره میانی)***. مشهد: چاپ و نشر یاسین.

۲۴. قبول، احسان (۱۳۹۷). ***آموزش نوین زبان فارسی جلد ۴ (دوره میانی)***. مشهد: چاپ و نشر یاسین.

۲۵.قبول، احسان (۱۳۹۷). ***آموزش نوین زبان فارسی جلد ۵ (دوره پیشرفته)***. مشهد: چاپ و نشر یاسین.

۲۶.مهرآوران، محمود و ناطق، محمد (۱۳۹۴). نقد کتاب آموزش نوین زبان فارسی. ***دوفصلنامه تخصصی آموزش زبان فارسی***. د۱ ش ۱. صص ۱۴۱–۱۶۰.

۲۷.وکیلی فرد، امیررضا؛ جنتی راد،فاطمه؛ رضایی محلاتی، زویا و میرزایی حصاریان، محمدباقر (۱۴۰۰). ارزیابی منابع آموزشی زبان فارسی برای دانشجویان غیر ایرانی: واکاوی درسنامه مینا. ***پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی***. د ۲۵، ش ۴۸، صص ۱–۲۸.

۲۸.هادی‌زاده، محمدجواد (۱۴۰۰). تحلیل و ارزیابی محتوای دستور در دو مجموعه آموزش نوین زبان فارسی و آموزش فارسی به فارسی بر اساس رویکرد دستور آموزشی. ***پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی***. سال ۲۱، ش ۱، صص ۳۷۵–۴۰۱.

۲۹.هادی‌زاده، محمدجواد (۱۳۹۶). ***ارزیابی محتوای دستور در منابع آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان (آزفا) بر پایه رویکرد دستور آموزشی***. (رساله چاپ نشده دکتری). دانشکده ادبیات و علوم و انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد.

30. Abdelwahab, M. M. (2013). Developing an English language textbook evaluative checklist. *IOSR Journal of Research & Method in Education*, ,1(3), 55-70

31. Byrd, P. (2001). Textbooks: ~~evaluation~~ Evaluation for selection and analysis for implementation. In ~~(~~M. Celce Murica (Ed.)~~)~~, *Teaching English as a second or foreign language* (~~third edition~~pp. 415-427). ~~Heinle: c~~Cengage learning. ~~415-427.~~

32. Chastain, K.(1988). Developing second language skills: theory and langue practice (3rd ed.). ~~Orlando~~ Harcourt ~~brace~~ Brace Jovanovich.

33. Cunningsworths, A. (1995). *Choosing your coursebook*. ~~Oxford:~~ Heinemann.

34. Ellis, R. (1997). The evaluation of communicative tasks. In ~~(~~B. Tomlinson (Ed.)~~)~~, *Materials development in language teaching* (pp. 217-238). ~~Cambridge:~~ Cambridge University Press~~, 217- 238~~.

~~31.~~35. Garinger, D. (2002). Textbook selection for the ESL classroom. (ERIC Digest). Retrieved from ERIC database. (EDO-FL-02-10).

36. Littlejohn, A. (1998). ~~"~~The analysis of language teaching materials: Inside the Trojan Horse~~",~~. ~~in~~ In B. Tomlinson (~~ed~~Ed.), *Materials development in language Teaching* (pp. 190-216). ~~Cambridge:CUP~~Cambridge University Press.~~,pp.190-216.~~

37. Hyland, K. (2003). *Second ~~Language~~ language ~~Writing~~writing*. ~~Cambridge:~~ Cambridge University Press.

~~32.~~38. Litz, D. R. (2005). Textbook evaluation and ELT management: A South Korean case study. *Asian EFL journal*, 48, 1-53.

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Italic, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Italic, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: matn, Left, Indent: Before: -0/01 cm, After: 0 cm, Numbered + Level: 1 + Numbering Style: 1, 2, 3, … + Start at: 1 + Alignment: Left + Aligned at: 1/14 cm + Indent at: 1/77 cm

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Not Italic, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Not Italic

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold

Formatted: matn, Left, Indent: Before: -0/01 cm, Numbered + Level: 1 + Numbering Style: 1, 2, 3, … + Start at: 1 + Alignment: Left + Aligned at: 1/14 cm + Indent at: 1/77 cm

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Italic, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Italic

Formatted: matn, Left, Indent: Before: -0/01 cm, After: 0 cm, Numbered + Level: 1 + Numbering Style: 1, 2, 3, … + Start at: 1 + Alignment: Left + Aligned at: 1/14 cm + Indent at: 1/77 cm

Formatted: Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold

... [1] tted

Formatted: Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: 12 pt, Not Bold

Formatted: Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: 12 pt, Not Bold

Formatted: Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: 12 pt, Not Bold

... [2] tted

39. Mukundan, A., ~~& ~~Hajimohammadi, R. & Nimehchisalem, V. (2011). Developing an English language textbook evaluation checklist. *Contemporary Issues in Education Research*, *4*(6), 21-28.

40. Razmjoo, S.A. (2010). Developing a ~~Textbook~~ textbook ~~Evaluation~~ evaluation ~~Scheme~~ scheme for the ~~Expanding~~ expanding ~~Circle~~circle. *Iranian Journal of Applied Language Studies*, *2*(1), 121-136.

41. Russo, V. & Olvitt, L. (2006). ***Course materials development for adult learning in support of envioronmental and sustainability education processes***. SADC publication.

42. Smith, M. & Turner, J. (2016). The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) and ~~The~~ the Lexile ~~Framework~~ framework for ~~Reading~~reading. Retrived from ***https://metametricsinc.com/wp-content/uploads/2018/01/CEFR_1.pdf***

43. Stufflebeam, D. (2000). Guideline for developing evaluation checklist: The checklist development checklist (CDC). Evaluation checklists project. Retrieved from ***www.wmich.edu/evalctr/checkl***

Formatted: matn, Left, Indent: Before: -0/01 cm, After: 0 cm, Line spacing: single, Numbered + Level: 1 + Numbering Style: 1, 2, 3, … + Start at: 1 + Alignment: Left + Aligned at: 1/14 cm + Indent at: 1/77 cm

Formatted: Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: 12 pt, Not Bold

Formatted: Font: Times New Roman, 12 pt, Italic, Complex Script Font: 12 pt, Italic

Formatted: Font: Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: 12 pt, Not Bold

Formatted: Font: Times New Roman, 12 pt, Italic, Complex Script Font: 12 pt, Italic

پیوست (۱) سؤالات بازبینه طراحی‌شده

پرسش		خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	ملاحظات
۱- ویژگی‌های فیزیکی، طراحی و سازمان دهی کتاب	کیفیت چاپ به لحاظ کاغذ استفاده‌شده بالاست.						
	تصاویر کتاب با کیفیت قابل قبول منتشر شده و واضح هستند.						
	کتاب با مواد کمک آموزشی مانند نوار، لوح فشرده و کتاب کار همراه است.						
	منبع آموزشی شامل کتاب راهنمای مدرس است.						
	کتاب راهنمای مدرس شامل راهنمایی در مورد نحوه ارائه دروس و تمرین‌های اضافی						

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

	است.						
	کتاب بر اساس موضوعات و محتوا خوب سازمان‌دهی شده است.						
	کتاب فهرست واژگانی دارد که نشان می‌دهد کجا هرواژه معرفی شده‌است.						
	خلاصه‌ها و فعالیت‌های دوره‌ای، جهت مرور در فواصل مناسب آمده‌اند.						
	بسته آموزشی شامل نمونه-های آزمون است.						
	کتاب شامل تصاویر، نمودارها و جدول‌های کافیست که به فراگیر کمک می‌کند متن چاپ‌شده را درک کند.						
	مهارت گفتاری						
۲-مهارت‌ها و زیرمهارت‌های زبانی	فعالیت‌ها به طور متوازن به-صورت فردی، دونفره و گروهی است.						
	موقعیت‌های گفتاری مرتبط با پیشینه درسی فراگیر است.						
	این بخش دربرگیرنده سوالات مختلف در حوزه‌ها و موضوعات گوناگون است.						

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

	فعالیت‌های گفتاری مرتبط با بافت اصیل و طبیعی زبان است.						
	فعالیت‌ها، فراگیران را تشویق به صحبت کردن می‌کنند .						
	فعالیت‌ها در جهت آغاز یک ارتباط معنادار هستند.						
	مهارت شنیداری						
	مواد شنیداری ضبط شده اصیل یا نزدیک به کاربرد واقعی هستند.						
	کتاب، تمرین‌های شنیداری مناسب با اهداف تعریف شده دارد.						
	مواد شنیداری ضبط شده موضوعات مختلفی در بافت‌های مختلف دربردارد.						
	مواد شنیداری به لحاظ کیفیت صدا به خوبی ضبط شده‌اند.						
	سرعت مواد شنیداری متناسب با سطح زبان‌آموز است.						
	لهجه مواد شنیداری متناسب						

	با سطح زبان‌آموز است.						
	مواد شنیداری ضبط شده برای زبان آموز جالب و جذاب است.						
	مهارت نوشتاری						
	تمرین‌های نوشتاری ارائه شده از ژانرهای مختلف نوشتاری هستند.						
	در منبع به تمرین‌های کاربردی نوشتار(مانند نحوه نگارش گزارش، نامه رسمی و غیررسمی) نیز اشاره شده‌است.						
	به آموزش علائم سجاوندی (ویرگول، نقطه، و غیره) توجه شده‌است.						
	فعالیت‌های (activities) ارائه شده جذابند.						
	تکالیف اهداف قابل دسترسی دارند.						
	تکالیف بر اساس توانایی فراگیر تنظیم شده‌اند.						
	فعالیت‌ها، فراگیر را تشویق به بازبینی و اصلاح نوشته اش می‌کنند.						

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

	بر سبک نگارش تاکید شده-است.						
	بر درست-نویسی(accuracy) تاکید شده‌است.						
	تکالیف نوشتاری فرصت‌های نوشتاری آزاد را افزایش می-دهند.						
	فعالیت‌های نوشتاری شامل طیفی از تمرین‌های متنوع مانند نوشتار کنترل‌شده، راهنمایی شده، نوشتار آزاد و نیمه آزاد است.						
	تکالیف نوشتاری بر اساس ساختار و واژگانی است که فراگیر با آن‌ها آشنایی دارد.						
	مهارت خواندن						
	طول متون انتخاب شده متناسب با سطح زبان‌آموز است.						
	متون انتخاب شده به‌روز هستند.						
	متون به‌کاررفته موضوعات مختلفی را دربرگرفته‌اند.						
	متون انتخابی بخش‌های						

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

		واقعی زبان هستند.						
		تمرین‌ها و تکالیف موجود جهت بهبود درک مطلب زبان‌آموز، مناسب هستند.						
		تکالیف، اهداف قابل دسترسی دارند.						
		فعالیت‌های درک مطلب، در جهت توانمندسازی زبان‌آموز طراحی شده‌اند.						
		متون به‌کاررفته، برای معرفی آیتم‌های زبانی جدید مانند دستور و واژگان است.						
		متون انتخابی به اندازه کافی جذاب هستند که فراگیر را تشویق به خواندن کنند.						
		متون انتخابی با به تصویر کشیدن موضوع، دادن اطلاعات پیش زمینه و یا سوالات قبل از خواندن، به درک مطلب کمک می‌کنند.						
		از راهبردهای بهبود درک مطلب (مانند پیداکردن ایده اصلی متن، و کلید واژه‌ها، خلاصه کردن و غیره) استفاده شده‌است.						
		فعالیت‌ها، تفکر انتقادی از متن را بهبود می‌بخشند.						

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

واژگان						
تعداد واژگان جدید هر درس متناسب با سطح دانش زبانی فراگیران است.						
توزیع خوبی از واژگان ساده به دشوار در میان فصل‌ها و تمام کتاب دیده‌می‌شود.						
واژه‌های جدید در بافت‌ها و موقعیت‌های مختلف قرارگرفته‌اند.						
واژه‌های جدید همراه با آوانویسی هستند.						
تمرین‌های واژگانی به درونه سازی(internalization) و تثبیت آیتم‌های جدید و قبلی کمک می‌کنند.						
واژگان جدید در درس‌های بعدی تکرار شده‌اند تا معنا و کاربرد آن‌ها تقویت شود.						
واژگان جدید به شیوه‌های مختلفی(تصویر، توضیح ، لیست واژگانی) ارائه شده‌اند.						
دستور						
کارکرد اولیه ساختارهای جدید دستوری برای تعامل و						

	ارتباط است.						
	ساختارهای دستوری به تدریج به منظور تناسب با توانایی در حال رشد فراگیران سخت‌تر می‌شود.						
	ساختارهای جدید دستوری به‌طور نظام‌مند و در بافت معنادار ارائه شده‌اند.						
	نکات دستوری جهت مرور در بخش‌های بعدی تکرار شده‌اند تا کارکردشان در ذهن زبان‌اموز تثبیت گردد.						
	تلفظ						
	بخش تلفظ به طور جداگانه در منبع آموزشی قرار دارد.						
	نکات تلفظی در درس‌ها تکرار و تقویت شده‌اند.						
	منبع، شامل فایل‌های صوتی مناسب جهت تمرین تلفظ می‌باشد.						
	نکات مربوط به آهنگ انواع جملات خبری و پرسشی و غیره آموزش داده‌شده‌است.						
	نکات مربوط به تکیه کلمات با مثال‌های کافی آموزش داده‌شده‌اند.						
	نکات مربوط به درنگ کلمات با مثال‌های کافی						

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

	آموزش داده‌شده‌اند.						
	آموزش علائم آوانگاری در منبع آموزشی وجود دارد.						
	تمرین کافی برای تشخیص و تولید یک آوای خاص وجود دارد.						
	تمرین کافی برای تشخیص وتولید الگوهای تکیه وجود دارد.						
	تمرین کافی برای تشخیص و تولید آهنگ وجود دارد.						
	محتوای منابع به‌روز و مربوط به دوره معاصر است.						
	محتوای کتاب همانند پنجره- ای به سوی یادگیری فرهنگ زبان مقصد است.						
۳-موضوع و محتوا	موضوعات کتاب به اندازه کافی چالش برانگیزهستند و فراگیر را تشویق به مشارکت فعال می‌کنند.						
	محتوا و موضوعات کتاب با نیازهای زبان آموز به عنوان فراگیر زبان فارسی/انگلیسی متناسب است.						
	محتوا و موضوعات کتاب با سن زبان آموز به عنوان فراگیر زبان فارسی/انگلیسی متناسب است.						

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

		محتوا بر اساس ساختارها، نقش‌ها و موقعیت‌ها انتخاب شده است.						
		توالی محتوای کتاب بر اساس درجه دشواری مطلب است.						
		توالی محتوای کتاب بر اساس مفید بودن یا کاربردی بودن مطلب است.						
		کتاب در دسترس و به راحتی قابل تهیه است.						
		زمانی که برای آموزش مواد درسی اختصاص داده‌شده کافی است.						
		~~زمانی که برای آموزش مواد درسی اختصاص داده‌شده کافی است.~~ کتاب متناسب با پیشینه معلوماتی و سطح زبان آموزان است.						
		اهداف کتاب با اهداف برنامه آموزشی و نیازهای فراگیران مطابقت دارد.						
		اهداف هر دوره درسی یا کتاب به‌طور واضح بیان-شده‌است.						
		کتاب از روش و تکنیک‌های ارتباطی						

	استفاده کرده است.						
	کتاب جذاب و سرگرم-کننده به‌نظر می‌رسد.						
	کتاب بر اساس تکنیک-های نوین آموزش زبان تنظیم شده‌است.						
	اهداف کتاب برای مدرس واضح و روشن است.						
	اهداف کتاب برای زبان-آموز واضح و روشن است.						

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

Formatted: Font: (Default) +Headings CS (Times New Roman), 10 pt, Complex Script Font: B Lotus, 10 pt, (Complex) Persian (Iran), English (United States)

Formatted: Font: 10 pt, Complex Script Font: 10 pt

جدول ۲- نتایج تحلیل پاسخ مدرسان کتب آنزف به ویژگی‌های فیزیکی، طراحی و سازمان‌دهی کتاب

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
کیفیت چاپ به لحاظ کاغذ استفاده شده، بالاست.	0.000	0.000	23.333	46.667	30.000
تصاویر کتاب با کیفیت قابل قبول منتشر شده و واضح هستند.	0.000	0.000	23.333	46.667	30.000
کتاب با مواد کمک آموزشی مانند نوار، لوح فشرده و کتاب کار همراه است.	0.000	3.333	20.000	53.333	20.000
منبع آموزشی شامل کتاب راهنمای مدرس است.	26.667	26.667	23.333	10.000	3.333
کتاب راهنمای مدرس شامل راهنمایی در مورد نحوه ارائه دروس و تمرین های اضافی است.	26.667	23.333	23.333	16.667	3.333
کتاب بر اساس موضوعات و محتوا ۴ سازمان دهی شده است.	0.000	0.000	40.000	36.667	23.333
کتاب فهرست واژگانی دارد که نشان می دهد هرواژه در چه بخشی معرفی شده است.	3.333	13.333	6.667	40.000	33.333
بسته آموزشی شامل نمونه های آزمون است.	3.333	30.000	33.333	26.667	3.333
خلاصه ها و فعالیت های دوره ای، جهت مرور درس در فواصل آمده اند.	6.667	10.000	13.333	46.667	23.333

کتاب شامل تصاویر، نمودارها و جدول های کافیست که به فراگیر کمک می کند مطالب کتاب را درک کند.	0.000	3.333	23.333	50.000	23.333
حمل کتاب به لحاظ حجم و اندازه برای فراگیر مناسب به نظرمی رسد.	0.000	6.667	6.667	20.000	36.667
کتاب محکم و بادوام (durable) است.	0.000	0.000	20.000	26.667	23.333
میانگین	۴.۷۶۲	۸.۳۳۳	۱۹.۲۸۶	۳۴.۵۲۴	۲۲.۶۱۹

جدول ۳- نتایج تحلیل ~~آماری~~ آمار توصیفی پاسخ مدرسان آنزف به سؤالات مهارت گفتاری

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
فعالیت ها به طور متوازن به صورت فردی، دونفره و گروهی است.	6.667	6.667	53.333	23.333	10.000
موقعیت های گفتاری فعالیت ها، مرتبط با پیشینه درسی فراگیر است.	0.000	6.667	70.000	13.000	10.000
این بخش دربرگیرنده سوالات مختلف در حوزه ها و موضوعات گوناگون است.	0.000	6.667	50.000	23.333	20.000
بخش گفتاری و فعالیت های آن مرتبط با بافت اصیل و طبیعی زبان است.	0.000	10.000	50.000	30.000	10.000
بخش گفتاری و فعالیت ها، فراگیران را تشویق به صحبت کردن می کنند .	0.000	13.333	36.667	36.667	13.333
فعالیت ها در جهت آغاز یک ارتباط معنادار هستند.	0.000	0.000	43.333	43.333	13.333
میانگین	**1.111**	**7.222**	**50.556**	**28.333**	**12.778**

جدول ۴- نتایج تحلیل پاسخ مدرسان کتب آنزف به سؤالات مهارت شنیداری

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
مواد شنیداری ضبط شده اصیل یا نزدیک به کاربرد واقعی هستند.	0.000	0.000	56.667	36.667	6.667
کتاب، تمرین های شنیداری مناسب با اهداف تعریف شده دارد.	6.667	3.333	53.333	23.333	13.333

Formatted Table

مواد شنیداری ضبط شده موضوعات مختلفی در بافت های مختلف دربردارد.	6.667	6.667	43.333	30.000	13.333
مواد شنیداری به لحاظ کیفیت صدا به خوبی ضبط شده اند.	0.000	0.000	50.000	13.333	36.667
سرعت گفتار گوینده مواد شنیداری متناسب با سطح زبان آموز است.	0.000	10.000	28.667	48.000	13.333
لهجه مواد شنیداری متناسب با سطح زبان آموز است.	0.000	0.000	33.333	56.667	10.000
مواد شنیداری ضبط شده برای زبان آموز جالب و جذاب است.	0.000	6.667	43.333	40.000	10.000
میانگین	۱.۹۰۵	۳.۸۱۰	۴۴.۰۹۵	۳۵.۴۲۸	۱۴.۷۶

جدول ۵- نتایج تحلیل پاسخ مدرسان کتب آنزف به سؤالات مهارت نوشتاری

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
تمرین های نوشتاری ارائه شده از گونه های مختلف نوشتاری هستند.	6.667	46.333	30.333	6.667	10.000
در منبع به تمرین های کاربردی نوشتار(مانند نحوه نگارش گزارش، نامه رسمی و غیررسمی) نیز اشاره شده است.	3.333	40.000	30.000	10.000	16.667
به آموزش اصول نوشتار مانند چگونگی آغاز یک بند یا علائم سجاوندی (ویرگول، نقطه، و غیره) توجه شده است.	20.000	40.000	16.667	13.333	6.667
تمرین ها و فعالیت های (Activities) ارائه شده، جذاب هستند.	13.333	45.000	20.000	16.667	5.000
تکالیف اهداف قابل دسترسی دارند.	0.000	30.000	33.333	23.333	13.333
تکالیف بر اساس توانایی فراگیر تنظیم شده اند.	3.000	20.333	30.000	30.000	16.667

فعالیت ها، فراگیر را تشویق به بازبینی و اصلاح نوشته اش می کنند.	0.000			66.667	13.333	10.000	10.000
بر سبک نگارش تاکید شده است.	3.333			26.667	36.667	23.333	10.000
بر درست نویسی(accuracy) تاکید شده است.	0.000			33.333	26.667	30.000	10.000
تکالیف نوشتاری فرصت های نوشتاری آزاد را افزایش می دهند.	0.000			40.000	26.667	26.667	6.667
فعالیت های نوشتاری شامل طیفی از تمرین های متنوع مانند نوشتار کنترل-شده، راهنمایی شده، نوشتار آزاد و نیمه آزاد است.	0.000			36.667	33.333	16.667	13.333
تکالیف نوشتاری بر اساس ساختار و واژگانی است که فراگیر با آن ها آشنایی دارد.	0.000			15.000	30.000	35.000	20.000
میانگین	**۴.۱۳۸**	**۳۷.۰۰۰**	**۲۷.۲۵**	**۲۰.۱۳۹**	**۱۱.۵۲۷**		

جدول ۶- نتایج تحلیل پاسخ مدرسان کتب آنزف به سؤالات مهارت خوانداری

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
متون انتخاب شده به روز هستند.	0.000	39.667	33.333	16.667	10.333
متون به کاررفته موضوعات متنوعی را دربرگرفته اند.	0.000	46.333	26.667	13.667	13.333
متون انتخابی بخش های واقعی زبان (Real Language) یا کاربردی زبان هستند.	6.667	36.333	30.000	13.667	13.333
طول متون انتخاب شده متناسب با سطح زبان آموز است.	0.000	20.667	31.000	15.000	23.333
تمرین ها و تکالیف موجود جهت بهبود درک مطلب زبان آموز، مناسب هستند.	0.000	6.667	30.000	53.333	10.000
تکالیف، اهداف قابل دسترسی دارند.	0.000	6.667	26.667	56.667	10.000

فعالیت های درک مطلب، در جهت توانمندسازی زبان آموز طراحی شده اند.	6.667	10.000	16.667	53.333	13.333
متون به کاررفته، برای معرفی آیتم های زبانی جدید مانند دستور و واژگان است.	0.000	3.333	0.000	66.667	30.000
متون انتخابی به اندازه کافی جذاب هستند که فراگیر را تشویق به خواندن کنند.	3.333	10.000	43.333	33.333	10.000
متون انتخابی با به تصویر کشیدن موضوع، دادن اطلاعات پیش زمینه و یا سوالات قبل از خواندن، به درک مطلب کمک می کنند.	10.000	23.333	36.667	13.333	16.667
از راهبردهای بهبود درک مطلب (مانند پیداکردن ایده اصلی متن، و کلید واژه ها، خلاصه کردن و غیره) استفاده شده است.	6.667	23.333	43.333	16.667	10.000
فعالیت ها، تفکر انتقادی از متن را بهبود می بخشند.	3.333	20.000	23.333	36.667	16.667
میانگین	**۳.۰۵۶**	**۲۱.۳۶۱**	**۲۷.۵۸**	**۳۴.۴۱۷**	**۱۴.۷۵۰**

جدول ۷- نتایج تحلیل پاسخ مدرسان کتب آنزف به سؤالات زیر مهارت واژگان

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
تعداد واژگان جدید هر درس متناسب با سطح دانش زبانی فراگیران است.	0.000	3.333	43.333	36.667	16.667
واژگان بر اساس ساده به دشوار و یا بر اساس شبکه واژگانی ارائه شده اند.	0.000	0.000	26.667	50.000	23.333
واژه های جدید در بافت ها و موقعیت های مختلف قرارگرفته اند.	0.000	13.333	36.333	33.667	16.667
واژه های جدید همراه با آوانویسی هستند.	10.000	16.667	20.000	30.000	20.000

تمرین های واژگانی به درونه سازی(internalization) و تثبیت آیتم های جدید و قبلی کمک می کنند.	0.000	6.667	56.667	26.667	10.000
واژگان جدید در درس های بعدی تکرار شده اند تا معنا و کاربرد آن ها تثبیت و تقویت شود.	0.000	3.333	63.333	23.333	10.000
واژگان جدید به شیوه های مختلفی(تصویر، توضیح ، لیست واژگانی) ارائه شده اند.	10.000	6.667	46.667	20.000	13.333
میانگین	**۲.۸۵۷**	**۵.۷۱۴**	**۴۱.۸۵۷**	**۳۱.۴۷۶**	**۱۵.۷۱۴**

جدول ۸- نتایج تحلیل پاسخ مدرسان کتب آنزف به سؤالات زیر مهارت دستور

سوال	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
کارکرد اولیه ساختارهای جدید دستوری برای تعامل و ارتباط است.	6.667	0.000	23.333	53.333	16.667
ساختارهای دستوری به تدریج به منظور تناسب با توانایی در حال رشد فراگیران سخت تر می شود.	6.667	0.000	20.000	63.333	10.000
ساختارهای جدید دستوری به طور نظام مند و در بافت معنادار ارائه شده اند.	0.000	10.000	40.000	36.667	13.333
ساختارهای دستوری در بخش های بعدی تکرار شده اند تا کارکردشان در ذهن زبان آموز تثبیت گردد.	0.000	16.667	33.333	40.000	10.000
میانگین	۳.۳۳۴	۶.۶۶۶	۲۹.۱۶۶	۴۸.۳۳۳	۱۲.۵

جدول ۹- نتایج تحلیل پاسخ مدرسان کتب آنزف به سؤالات زیر مهارت تلفظ

سوال	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
بخش تلفظ به طور جداگانه در منبع آموزشی قرار دارد.	0.000	0.000	36.667	43.333	20.000
نکات تلفظی در درس ها تکرار و تقویت شده اند.	0.000	6.667	26.667	46.667	20.000

منبع، شامل فایل های صوتی مناسب جهت تمرین تلفظ می باشد.	0.000	6.667	20.000	46.667	23.333
نکات مربوط به آهنگ انواع جملات خبری و پرسشی و غیره آموزش داده شده است.	6.667	10.000	23.333	20.000	40.000
نکات مربوط به تکیه کلمات با مثال های کافی آموزش داده شده اند.	0.000	16.667	33.333	13.333	36.667
نکات مربوط به درنگ کلمات با مثال های کافی آموزش داده شده اند.	6.667	13.333	36.667	30.000	13.333
آموزش علائم آوانگاری در منبع آموزشی وجود دارد.	10.000	20.000	20.000	33.333	10.000
تمرین کافی برای تشخیص و تولید یک آوای خاص وجود دارد.	3.333	13.333	26.667	33.333	23.333
تمرین کافی برای تشخیص وتولید الگوهای تکیه وجود دارد.	3.333	33.333	20.000	30.000	13.333
تمرین کافی برای تشخیص و تولید آهنگ وجود دارد.	3.333	23.333	23.333	36.667	13.333
میانگین	۳.۳۳۳	۱۴.۳۳۳	۲۶.۶۶۷	۳۳.۳۳۳	۲۱.۳۳۳

جدول ۱۰- پاسخ مدرسان آنزف به مقوله موضوع و محتوا

سوال	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
محتوای منابع به روز و مربوط به دوره معاصر است.	0.000	0.000	60.333	33.000	6.667
محتوای کتاب همانند پنجره ای به سوی یادگیری فرهنگ زبان مقصد است.	0.000	0.000	33.333	33.333	33.333
موضوعات و تمرین های کتاب به اندازه کافی چالش برانگیزهستند و فراگیر را تشویق به مشارکت فعال می کنند.	0.000	10.000	46.667	36.667	6.667
محتوا و موضوعات کتاب با نیازهای زبان آموز به عنوان فراگیر زبان فارسی/انگلیسی متناسب است.	0.000	6.667	43.667	36.333	13.333

محتوا و موضوعات کتاب با سن زبان آموز به عنوان فراگیر زبان فارسی/انگلیسی متناسب است.	0.000	3.333	40.000	40.000	16.667
محتوا بر اساس ساختارها یا نقش ها و موقعیت ها انتخاب شده است.	6.667	6.667	20.000	56.667	10.000
توالی محتوای کتاب بر اساس درجه دشواری مطلب است.	6.667	3.333	36.667	36.667	16.667
توالی محتوای کتاب بر اساس مفید بودن یا کاربردی بودن مطلب است.	0.000	20.000	36.667	33.333	10.000
میانگین	۱.۸۱۸	۶.۲۵	۳۹.۶۶۶	۳۸.۲۵	۱۴.۱۶۶

جدول ۱۱- پاسخ مدرسان آنزف به مقوله ملاحظات کلی و کاربردی

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
کتاب در دسترس و به راحتی قابل تهیه است.	6.667	6.667	20.000	50.000	16.667
زمانی که برای آموزش مواد درسی اختصاص داده شده، کافی است.	3.333	6.667	53.333	20.000	10.000
کتاب متناسب با پیشینه معلوماتی و سطح زبان آموزان است.	0.000	0.000	23.333	50.000	26.667
اهداف کتاب با اهداف برنامه آموزشی و نیازهای فراگیران مطابقت دارد.	0.000	3.333	50.000	23.333	23.333
اهداف هر دوره درسی یا کتاب به طور واضح بیان شده است.	3.333	3.333	33.333	46.667	13.333
کتاب از روش ها و تکنیک های ارتباطی (CLT) استفاده کرده است.	0.000	16.667	56.667	16.667	6.667
کتاب برای زبان آموزان جذاب و سرگرم کننده است.	0.000	16.667	46.000	30.667	6.667
کتاب بر اساس تکنیک های نوین آموزش زبان تنظیم شده است.	3.333	23.333	46.667	13.333	13.333
اهداف کتاب برای مدرس واضح و روشن است	0.000	0.000	30.000	53.333	16.667
اهداف کتاب برای زبان آموز واضح و روشن است.	0.000	6.667	30.000	50.000	13.333
میانگین	۱.۸۱۸	۵.۷۵۸	۳۸.۹۳۳	۳۵.۴	۱۳.۶۳۶

جدول ۱۲- پاسخ مدرسان آفبف به ویژگی‌های فیزیکی، طراحی و سازمان دهی کتاب

سوال	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
کیفیت چاپ به لحاظ کاغذ استفاده شده، بالاست.	0	0	35.714	35.714	28.571
تصاویر کتاب با کیفیت قابل قبول منتشر شده و واضح هستند.	0	0	7.143	64.286	28.571
کتاب با مواد کمک آموزشی مانند نوار، لوح فشرده و کتاب کار همراه است.	0	7.143	7.143	64.286	21.429
منبع آموزشی شامل کتاب راهنمای مدرس است.	21.429	14.286	42.857	14.286	0
کتاب راهنمای مدرس شامل راهنمایی در مورد نحوه ارائه دروس و تمرین های اضافی است.	14.286	21.429	50	7.143	0
کتاب بر اساس موضوعات و محتوا ۴ سازمان دهی شده است.	0	0	21.429	64.286	14.286
کتاب فهرست واژگانی دارد که نشان می دهد هرواژه در چه بخشی معرفی شده است.	0	28.571	14.286	42.857	14.286
بسته آموزشی شامل نمونه های آزمون است.	7.143	35.714	35.714	14.286	7.143
خلاصه ها و فعالیت های دوره ای، جهت مرور درس در فواصل آمده اند.	14.286	7.143	14.286	28.571	35.714
کتاب شامل تصاویر، نمودارها و جدول های کافیست که به فراگیر کمک می کند مطالب کتاب را درک کند.	0	0	35.714	28.571	35.714
حمل کتاب به لحاظ حجم و اندازه برای فراگیر مناسب به نظرمی رسد.	0	14.286	14.286	21.429	50
کتاب محکم و بادوام (durable) است.	0	0	42.857	42.857	14.286
میانگین	۴.۰۸۲	۹.۱۸۴	۲۵.۰۰۰	۳۷.۷۵۵	۲۲.۹۵۹

جدول ۱۳- پاسخ مدرسان آفبف به مهارت گفتاری

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
فعالیت ها به طور متوازن به صورت فردی، دونفره و گروهی است.	64.286	10	14.286	4.286	7.143

موقعیت های گفتاری فعالیت ها، مرتبط با پیشینه درسی فراگیر است.	68	7.143	14.286	10.571	0
این بخش دربرگیرنده سوالات مختلف در حوزه ها و موضوعات گوناگون است.	50	21.429	28.571	0	0
بخش گفتاری و فعالیت های آن مرتبط با بافت اصیل و طبیعی زبان است.	52.571	21.429	28.571	2.857	7.143
بخش گفتاری و فعالیت ها، فراگیران را تشویق به صحبت کردن می کنند .	57.143	14.286	10	18.571	0
فعالیت ها در جهت آغاز یک ارتباط معنادار هستند.	50	40	4	2.857	3.143
میانگین	57	19.04	16.619	6.523	2.904

جدول ۱۴- پاسخ مدرسان آفیف به مهارت شنیداری

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
مواد شنیداری ضبط شده اصیل یا نزدیک به کاربرد واقعی هستند.	۵۷.۱۴۳	۳۵.۷۱۴	۷.۱۴۳	۰	۰
کتاب، تمرین های شنیداری مناسب با اهداف تعریف شده دارد.	۵۰	۲۸.۵۷۱	۱۴.۲۸۶	۰	۷.۱۴۳
مواد شنیداری ضبط شده موضوعات مختلفی در بافت های مختلف دربردارد.	۳۵.۷۱۴	۱۴.۲۸۶ ۳۵.۷۱۴	۱۴.۲۸۶	۰	۱۴.۲۸۶
مواد شنیداری به لحاظ کیفیت صدا به ۴ی ضبط شده اند.	۵۰	۷.۱۴۳	۴۲.۸۵۷	۰	۰
سرعت گفتار گوینده مواد شنیداری متناسب با سطح زبان آموز است.	۷۱.۴۲۹	۰	۱۴.۲۸۶	۰	۱۴.۲۸۶
لهجه مواد شنیداری متناسب با سطح زبان آموز است.	۵۷.۱۴۳	۷.۱۴۳	۳۵.۷۱۴	۰	۰
مواد شنیداری ضبط شده برای زبان آموز جالب و جذاب است.	۳۵.۷۱۴	۴۲.۸۵۷	۷.۱۴۳	۰	۱۴.۲۸۶
میانگین	۵۱.۰۲	۲۲.۴۴۹	۱۹.۳۸۸	۰	۷.۱۴۳

جدول ۱۵- پاسخ مدرسان به مهارت نوشتاری

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
تمرین های نوشتاری ارائه شده از گونه های مختلف نوشتاری هستند.	۶۰	۲۵.۷۱۴	۱۴.۲۸۶	۵.۰	۰
در منبع به تمرین های کاربردی نوشتار(مانند نحوه نگارش گزارش، نامه رسمی و غیررسمی) نیز اشاره شده است.	۶۰	۲۵.۷۱۴	۵.۷۱۴	۴.۲۸۶	۴.۲۸۶
به آموزش اصول نوشتار مانند چگونگی آغاز یک بند یا علائم سجاوندی (ویرگول، نقطه، و غیره) توجه شده است.	۷۱.۱۴۳	۱۸.۵۷۱	۷.۴۴۴	۲.۸۵۷	۰
تمرین ها و فعالیت های (Activities) ارائه شده، جذاب هستند.	۶۴.۲۸۶	۲۸.۵۷۲	۵	۲.۱۴۳	۰
تکالیف اهداف قابل دسترسی دارند.	۶۲.۸۵۷	۳۱.۴۲۹	۵.۷۱۴	۰	۰
تکالیف بر اساس توانایی فراگیر تنظیم شده اند.	۵۴.۸۵۷	۴۲.۸۵۷	۲.۲۸۶	۰	۰
فعالیت ها، فراگیر را تشویق به بازبینی و اصلاح نوشته اش می کنند.	۵۲.۸۵۷	۲۴.۲۸۶	۱۵.۷۱۴	۷.۱۴۳	۰
بر سبک نگارش تاکید شده است.	۵۰	۱۴.۲۸۶	۲۸.۵۷۱	۷.۱۴۳	۰
بر درست نویسی(accuracy) تاکید شده است.	۴۲.۸۵۷	۴۲.۸۵۷	۱۴.۲۸۶	۰	۰
تکالیف نوشتاری فرصت های نوشتاری آزاد را افزایش می دهند.	۵۴.۸۵۷	۴۲.۸۵۷	۲.۸۵۷	۰	۰
فعالیت های نوشتاری شامل طیفی از تمرین های متنوع مانند نوشتار کنترل-شده، راهنمایی شده، نوشتار آزاد و نیمه آزاد است.	۷۴.۲۸۶	۲۱.۴۲۹	۲.۸۵۷	۱.۴۲۹	۰
تکالیف نوشتاری بر اساس ساختار و واژگانی است که فراگیر با آن ها آشنایی دارد.	۶۰	۳۸.۵۷۱	۱.۴۲۹	۰	۰
میانگین	**۵۹.۰**	**۲۹.۷۶۲**	**۸.۸۴ ۲.۵**	**۰.۳۵**	

جدول ۱۶- پاسخ مدرسان آفبف به سوالات مهارت خوانداری

سوال	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
متون انتخاب شده به روز هستند.	۰	۲۸.۵۷۱	۴۲.۸۵۷	۲۱.۴۲۹	۷.۱۴۳
متون به کاررفته موضوعات متنوعی را دربرگرفته اند.	۰	۲۸.۵۷۱	۲۱.۴۲۹	۴۲.۸۵۷	۷.۱۴۳

متون انتخابی بخش های واقعی زبان (Real Language) یا کاربردی زبان هستند.		۷.۱۴۳	۲۱.۴۲۹	۱۴.۲۸۶	۵۰	۷.۱۴۳
طول متون انتخاب شده متناسب با سطح زبان آموز است.		۰	۷.۱۴۳	۱۴.۲۸۶	۵۰	۲۸.۵۷۱
تمرین ها و تکالیف موجود جهت بهبود درک مطلب زبان آموز، مناسب هستند.		۰	۱۴.۲۸۶	۵۰	۲۸.۵۷۱	۷.۱۴۳
تکالیف، اهداف قابل دسترسی دارند.		۰	۱۴.۲۸۶	۴۲.۸۵۷	۳۵.۷۱۴	۷.۱۴۳
فعالیت های درک مطلب، در جهت توانمندسازی زبان آموز طراحی شده اند.		۱۴.۲۸۶	۱۴.۲۸۶	۲۱.۴۲۹	۴۲.۸۵۷	۷.۱۴۳
متون به کاررفته، برای معرفی آیتم های زبانی جدید مانند دستور و واژگان است.		۰	۰	۰	۷۱.۴۲۹	۲۸.۵۷۱
متون انتخابی به اندازه کافی جذاب هستند که فراگیر را تشویق به خواندن کنند.		۷.۱۴۳	۱۴.۲۸۶	۵۰	۲۱.۴۲۹	۷.۱۴۳
متون انتخابی با به تصویر کشیدن موضوع، دادن اطلاعات پیش زمینه و یا سوالات قبل از خواندن، به درک مطلب کمک می کنند.		۷.۱۴۳	۲۱.۴۲۹	۲۸.۵۷۱	۲۱.۴۲۹	۲۱.۴۲۹
از راهبردهای بهبود درک مطلب (مانند پیداکردن ایده اصلی متن، و کلید واژه ها، خلاصه کردن و غیره) استفاده شده است.		۱۴.۲۸۶	۱۴.۲۸۶	۳۵.۷۱۴	۲۸.۵۷۱	۷.۱۴۳
فعالیت ها، تفکر انتقادی از متن را بهبود می بخشند.		۷.۱۴۳	۱۴.۲۸۶	۱۴.۲۸۶	۴۲.۸۵۷	۲۱.۴۲۹
میانگین	۴.۷۶۲	۱۶.۰۷۲	۲۷.۹۷۶	۳۸.۰۹۵	۱۳.۰۹۵	

جدول ۱۷- پاسخ مدرسان آفیف به زیرمهارت واژگان

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
تعداد واژگان جدید هر درس متناسب با سطح دانش زبانی فراگیران است.	۰	۷۱.۴۲۹	۱۴.۲۸۶	۰	۱۴.۲۸۶
واژگان بر اساس ساده به دشوار و یا بر اساس شبکه واژگانی ارائه شده اند.	۰	۴۲.۸۵۷	۲۸.۵۷۱	۰	۲۸.۵۷۱
واژه های جدید در بافت ها و موقعیت های مختلف قرارگرفته اند.	۰	۶۴.۲۸۶	۲۱.۴۲۹	۰	۱۴.۲۸۶
واژه های جدید همراه با آوانویسی هستند.	۱۴.۲۸۶	۲۱.۴۲۹	۴۲.۸۵۷	۱۴.۲۸۶	۷.۱۴۳

تمرین های واژگانی به درونه سازی(internalization) و تثبیت آیتم های جدید و قبلی کمک می کنند.	۰	۲۸.۵۷۱	۵۰	۱۴.۲۸۶	۷.۱۴۳
واژگان جدید در درس های بعدی تکرار شده اند تا معنا و کاربرد آن ها تثبیت و تقویت شود.	۰	۴۲.۸۵۷	۴۲.۸۵۷	۷.۱۴۳	۷.۱۴۳
واژگان جدید به شیوه های مختلفی(تصویر، توضیح ، لیست واژگانی) ارائه شده اند.	۲۱.۴۲۹	۳۵.۷۱۴	۲۱.۴۲۹	۱۴.۲۸۶	۷.۱۴۳
میانگین	۵.۱۰۲	۴۳.۸۷۸	۳۱.۶۳۳	۷.۱۴۳	۱۲.۲۴۵

جدول ۱۸- پاسخ مدرسان آفبف به سوالات زیرمهارت دستور

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
کارکرد اولیه ساختارهای جدید دستوری برای تعامل و ارتباط است.	۱۴.۲۸۶	۲۱.۴۲۹	۵۰	۰	۱۴.۲۸۶
ساختارهای دستوری به تدریج به منظور تناسب با توانایی در حال رشد فراگیران سخت تر می شود.	۲۱.۴۲۹	۴۲.۸۵۷	۲۱.۴۲۹	۰	۱۴.۲۸۶
ساختارهای جدید دستوری به طور نظام مند و در بافت معنادار ارائه شده اند.	۲۸.۵۷۱	۵۰	۲۱.۴۲۹	۰	۰
ساختارهای دستوری در بخش های بعدی تکرار شده اند تا کارکردشان در ذهن زبان آموز تثبیت گردد.	۱۴.۲۸۶	۶۴.۲۸۶	۷.۱۴۳	۱۴.۲۸۶	۰
میانگین	۱۹.۶۴۳	۴۴.۶۴۳	۲۵.۰۰۰	۳.۵۷۲	۷.۱۴۳

جدول ۱۹- پاسخ مدرسان آفبف به سوالات زیرمهارت تلفظ

سوال	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
بخش تلفظ به طور جداگانه در منبع آموزشی قرار دارد.	۱۴.۲۸۶	۰	۵۰	۳۵.۷۱۴	۰
نکات تلفظی در درس ها تکرار و تقویت شده اند.	۱۴.۲۸۶	۷.۱۴۳	۴۲.۸۵۷	۳۵.۷۱۴	۰
منبع، شامل فایل های صوتی مناسب جهت تمرین تلفظ می باشد.	۱۴.۲۸۶	۷.۱۴۳	۳۵.۷۱۴	۴۲.۸۵۷	۰
نکات مربوط به آهنگ انواع جملات خبری و پرسشی و غیره آموزش داده شده است.	۳۵.۷۱۴	۷.۱۴۳	۲۸.۵۷۱	۱۴.۲۸۶	۱۴.۲۸۶

نکات مربوط به تکیه کلمات با مثال های کافی آموزش داده شده اند.	۳۵.۷۱۴	۲۱.۴۲۹	۴۲.۸۵۷	۰	۰
نکات مربوط به درنگ کلمات با مثال های کافی آموزش داده شده اند.	۱۴.۲۸۶	۲۱.۴۲۹	۳۵.۷۱۴	۱۴.۲۸۶	۱۴.۲۸۶
آموزش علائم آوانگاری در منبع آموزشی وجود دارد.	۰	۲۱.۴۲۹	۳۵.۷۱۴	۲۸.۵۷۱	۱۴.۲۸۶
تمرین کافی برای تشخیص و تولید یک آوای خاص وجود دارد.	۲۸.۵۷۱	۰	۴۲.۸۵۷	۲۱.۴۲۹	۷.۱۴۳
تمرین کافی برای تشخیص وتولید الگوهای تکیه وجود دارد.	۱۴.۲۸۶	۴۲.۸۵۷	۲۱.۴۲۹	۱۴.۲۸۶	۷.۱۴۳
تمرین کافی برای تشخیص و تولید آهنگ وجود دارد.	۱۴.۲۸۶	۲۸.۵۷۱	۲۸.۵۷۱	۲۱.۴۲۹	۷.۱۴۳
میانگین	۱۸.۵۷۲	۱۵.۷۱۴	۳۶.۴۲۸	۲۲.۸۵۷	۶.۴۲۹

جدول ۲۰- پاسخ مدرسان به سوالات موضوع و محتوا

سوال	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
محتوای منابع به روز و مربوط به دوره معاصر است.	۰	۴۲.۸۵۷	۵۰	۰	۷.۱۴۳
محتوای کتاب همانند پنجره ای به سوی یادگیری فرهنگ زبان مقصد است.	۰	۵۷.۱۴۳	۲۸.۵۷۱	۰	۱۴.۲۸۶
موضوعات و تمرین های کتاب به اندازه کافی چالش برانگیزهستند و فراگیر را تشویق به مشارکت فعال می کنند.	۰	۳۵.۷۱۴	۷.۱۴۳	۰	۱۴.۲۸۶
محتوا و موضوعات کتاب با نیازهای زبان آموز به عنوان فراگیر زبان فارسی/انگلیسی متناسب است.	۰	۲۸.۵۷۱	۰	۷.۱۴۳	۲۱.۴۲۹
محتوا و موضوعات کتاب با سن زبان آموز به عنوان فراگیر زبان فارسی/انگلیسی متناسب است.	۰	۵۰	۳۵.۷۱۴	۱۴.۲۸۶	۰
محتوا بر اساس ساختارها یا نقش ها و موقعیت ها انتخاب شده است.	۷.۱۴۳	۶۴.۲۸۶	۱۴.۲۸۶	۱۴.۲۸۶	۰
توالی محتوای کتاب بر اساس درجه دشواری مطلب است.	۷.۱۴۳	۶۴.۲۸۶	۱۴.۲۸۶	۱۴.۲۸۶	۰
توالی محتوای کتاب بر اساس مفید بودن یا کاربردی بودن مطلب است.	۲۱.۴۲۹	۵۷.۱۴۳	۲۱.۴۲۹	۰	۰
میانگین	۴.۵۴۶	۵۰.۰	۲۳.۳۷۷	۷.۷۷۲	۶.۴۹۴

جدول ۲۱- پاسخ مدرسان آفبف به سوالات ملاحظات کلی و کاربردی

سوال	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
کتاب در دسترس و به راحتی قابل تهیه است.	۱۴.۲۸۶	۱۴.۲۸۶	۲۱.۴۲۹	۵۰	۰
زمانی که برای آموزش مواد درسی اختصاص داده شده، کافی است.	۱۴.۲۸۶	۱۴.۲۸۶	۲۸.۵۷۱	۴۲.۸۵۷	۰
کتاب متناسب با پیشینه معلوماتی و سطح زبان آموزان است.	۷.۱۴۳	۳۵.۷۱۴	۲۱.۴۲۹	۳۵.۷۱۴	۰
اهداف کتاب با اهداف برنامه آموزشی و نیازهای فراگیران مطابقت دارد.	۰	۲۱.۴۲۹	۴۲.۸۵۷	۳۵.۷۱۴	۰
اهداف هر دوره درسی یا کتاب به طور واضح بیان شده است.	۰	۷.۱۴۳	۲۸.۵۷۱	۲۱.۴۲۹	۰
کتاب از روش ها و تکنیک های ارتباطی (CLT) استفاده کرده است.	۷.۱۴۳	۰	۱۴.۲۸۶	۳۵.۷۱۴	۰
کتاب برای زبان آموزان جذاب و سرگرم کننده است.	۲۸.۵۷۱	۲۱.۴۲۹	۴۲.۸۵۷	۷.۱۴۳	۰
کتاب بر اساس تکنیک های نوین آموزش زبان تنظیم شده است.	۲۱.۴۲۹	۳۵.۷۱۴	۲۸.۵۷۱	۱۴.۲۸۶	۰
اهداف کتاب برای مدرس واضح و روشن است	۲۸.۵۷۱	۱۴.۲۸۶	۳۵.۷۱۴	۲۱.۴۲۹	۰
اهداف کتاب برای زبان آموز واضح و روشن است.	۴۲.۸۵۷	۱۴.۲۸۶	۳۵.۷۱۴	۰	۷.۱۴۳
میانگین	۱۴.۹۳۵	۱۸.۸۳۱	۲۹.۸۷۰	۲۷.۹۲۲	۰.۶۴۹

Analysis and Comparison of “Amouzesh-e-novin-e zaban-e-Farsi” and “Amouzesh-e-Farsi-be-Farsi” Textbook Series Based on a Validated Checklist

Massoumeh Khodaei MoghaddamPhD, candidate of Linguistics, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Iran.

Dr. Atiyeh Kamyabi Gol[1]
Associate Professor, Department of Persian Language and Literature and Department of Linguistics, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Iran (Corresponding Author)
Dr. Shahla Sharifi[2]
Associate Professor, Department of Linguistics, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Iran

Received: 05/09/2022 Accepted: 09/01/2023

Abstract

Textbook content evaluation based on a checklist is a widely common method for evaluating textbooks. This type of evaluation plays an effective role on preserving textbook quality. In this study, by applying a validated checklist- including 4 main categories of “physical features, design and layout”, “skills and sub-skills”, “subject and content”, and “practical consideration”- two textbook series, namely, *Amouzesh-e-novin-e zaban-e-Farsi* (ANZF) and *Amouzesh-e-Farsi-be-Farsi* (AFBF) were analyzed and compared qualitatively. Based on the results, these textbooks were evaluated as ‘good’ and ‘very good’ in their physical features, design and layout, according to the instructors’ viewpoints, however the researchers evaluated them as partly-good due to some shortcomings such as lack of workbooks and teacher’s manuals. In the skills and sub-skills category, both series had fundamental problems; and to sum up, the ANZF series seem to be partly-weak and AFBF series seem to be highly-weak. In the category of ‘subject and content’, the ANZF series is evaluated as partly-good, and the AFBF series is evaluated as weak. In the category of ‘practical considerations’, the ANZF is evaluated as partly-good, and the AFBF is evaluated as partly-weak. Generally, the ANZF series was evaluated as partly good and AFBF was evaluated as weak.

1- Kamyabigol@um.ac.ir
2- kamyabigol@um.ac.ir

Keywords: checklist., content analysis, Amouzesh-e-novin-e zaban-e-Farsi” series , Amouzesh-e-Farsi-be-Farsi series

M Page 152: [1] Formatted	۲۰۲۳/۰۱/۱۰ ۰٦:٥۳:۰۰ ب.ظ

Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Italic, Complex Script Font: Times New Roman, 12 pt, Not Italic

M Page 152: [2] Formatted	۲۰۲۳/۰۱/۱۰ ۰٦:٥۱:۰۰ ب.ظ

Font: (Default) Times New Roman, 12 pt, Not Bold, Complex Script Font: B Lotus, 12 pt, Not Bold, (Complex) Persian (Iran), English (United States)